

Maahanmuuttajayrittäjyyden haasteet yrityksen perustamisen ja toiminnan kehittämisen vaiheissa

Tiivistelmä

Tekijä(t) Olga Adorjan	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 46	Valmistumisaika 2022
Työn nimi Maahanmuuttajayrittäjyyden haasteet yrityksen perustamisen ja toiminnan kehittämisen vaiheissa		
Tutkinto ja koulutusala Tradenomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Maahanmuuttajayrittäjyys pidetään hyvin tärkeänä Suomen yhteiskunnalle ja toivotaan, että jokainen maahanmuuttajayrittäjä löytää oman paikan Suomen yhteiskunnasta olla ja toimia. Mutta maahanmuuttajayrittäjyyttä itsessään ei ole hyvin perusteellisesti tutkittu Suomessa. Yleensä yrittäjyys maahanmuuttajille on usein hyvä vaihtoehto työllistymiseen ja kotoutumiseen, kun maahanmuuttajayrittäjyyden taustalla on tavallisesti vaikeuksia saada palkkatyötä Suomen työmarkkinoilla. Yrittäjyys takaa maahanmuuttajayrittäjille kuukausituloa ja parempaa asemaa yhteiskunnassa. Mutta kaikki maahanmuuttajayrittäjät kohtaavat haasteita yritystoiminnan aloittaessaan niin kuin myös kantasuomalaisia yrittäjiä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, mitkä haasteita maahanmuuttajayrittäjä kohtaa perustaen yritystoiminnan Suomeen ja selvittää, mistä yrittäjä voi hakea apua ja neuvoa. Minkälaiset neuvontapalvelut yrittäjille ovat tuttuja ja mitä niistä he käyttävät mieluiten. Samalla pyrittiin selvittämään, minkälaisia kokemuksia yrittäjillä on saamistaan palveluista.</p> <p>Opinnäytetyön toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa käytettiin teemahaastattelun- sekä havainnointi -menetelmiä. Tutkimuksen aineistona olivat kirjallisuuskatsaus, maahanmuuttajayrittäjä- sekä asiantuntijahaastattelut. Tutkimushaastattelut tehtiin tavanomaisesti yksilöhaastatteluina, kun tutkimus oli suunnattu ensisijaisesti tiedonantajien eli yrittäjien omakohtaisten kokemusten tutkimukseen.</p> <p>Tutkimuksen perusteella selvisi, että vaikka maahanmuuttajayrittäjä kohtaa periaatteessa samoja teknisiä haasteita, kuin myös kantasuomalainen yrittäjä, maahanmuuttajayrittäjä joutuu ensin todistaa Suomen yhteiskunnalle, että hän on tuonut markkinoille jotain hyödyllistä ja kokemuksen arvoista. Suomen kielen puutteellisuus vaikeuttaa selvittämään ongelmista. Kielitaidottomuus tuo eniten haasteita hoitamaan yrityksen taloushallintoa, mutta myös asiakashankintaprosesseissa ja verkostoitumisessa on koettu vaikeuksia. Maahanmuuttajayrittäjyyden edistymisen Suomessa edelleenkin tarvitsee niemenomaan maahanmuuttajayrittäjälle räätälöidyt yritysneuvontapalveluja sekä yhteistyötä ja verkostoitumista kantasuomalaisten kanssa.</p>		
Asiasanat Yrittäjä, maahanmuuttaja, haasteet		

Abstract

Author(s) Olga Adorjan	Type of Publication Thesis, UAS Number of Pages 46	Published 2022
Title of Publication The challenges of immigrant entrepreneurship in the very beginning and developing the business		
Degree, Field of Study Bachelor of Business		
<p>Abstract</p> <p>Immigrant entrepreneurship is very important to Finnish society. They want every immigrant businessman to find their own place in Finnish society to live and work. But immigrant entrepreneurship itself has not been studied very thoroughly in Finland.</p> <p>In general, start-up business is considered to be a good way to find employment and integrate into society. Underlying reason for immigrant entrepreneurship is usually difficulties to find a job in the Finnish labor market.</p> <p>Entrepreneurship guarantees immigrant entrepreneurs a monthly income and a better position in society. But all immigrant entrepreneurs face challenges when starting a business, just like native Finnish entrepreneurs.</p> <p>The purpose of this thesis was to find out what challenges an immigrant entrepreneur faces setting up a business in Finland and clarify, where the entrepreneur asks for help and a piece of advice. At the same time, I was intended to clear up what experience immigrant entrepreneurs have dealing with the advice services for immigrant entrepreneurs.</p> <p>The research method of the thesis is qualitative. Thematic interviews and observation methods were used in the thesis. The theoretical part of the thesis is based on the literature review, immigrant entrepreneur and expert interviews.</p> <p>As the results of the research, it was found that although the immigrant entrepreneur basically faces the same technical challenges as the native Finnish entrepreneur, the immigrant entrepreneur first has to prove to Finnish society that he has brought something useful and worth to the market. The imperfection of the Finnish language makes it difficult to solve problems. Lack of language skills brings the most challenges to manage the company's financial administration, but difficulties have also been experienced in customer acquisition processes and networking. The progress of immigrant entrepreneurship in Finland still needs business advice services worked out for immigrant entrepreneurs as well as cooperation and networking with native Finns.</p>		
Keywords Business, immigrant entrepreneurship, challenges		

Sisällys

1	Johdanto.....	3
1.1	Työn tausta ja tavoite.....	3
1.2	Tutkimuksen rajaukset ja kohderyhmä.....	4
1.3	Tutkimusasetelma.....	6
2	Tutkimusmenetelmät	7
2.1	Laadullinen tutkimus	7
2.2	Aineiston keruu.....	8
2.3	Tutkimukseen osallistuvien määrä	9
2.4	Haastattelu tutkimusmenetelmänä.....	10
2.5	Aiemmat tutkimukset	11
3	Yrittäjyys ja maahanmuuttajayrittäjyys	14
3.1	Yrittäjyys Suomessa	14
3.2	Maahanmuuttajayrittäjyys Suomessa.....	17
3.2.1	Yrittäjän käsite	18
3.2.2	Maahanmuuttajayrittäjyyden käsite.....	19
3.3	Yrityksen perustamisen polku	20
3.4	Tilitoimiston rooli yritystoiminnassa ja asiakaspalvelu vuorovaikutusprosesseissa maahanmuuttajayrittäjän kanssa	22
3.4.1	Tilitoimiston rooli maahanmuuttajayritystoiminnassa.....	22
3.4.2	Asiakaspalvelun haasteet maahanmuuttajayrittäjien kanssa.....	25
4	Tutkimuksen toteuttaminen	27
4.1	Tutkimuksen eteneminen.....	27
4.2	Haastattelut asiantuntijoiden kanssa.....	28
4.3	Maahanmuuttajayrittäjyyden haasteita.....	32
5	Yhteenveto ja pohdinta	35
5.1	Maahanmuuttajayrittäjyyden monipuolisuus ja haastavuus.....	35
5.2	Luotettavuustarkastus.....	38
5.3	Jatkotutkimuksen mahdollisuus	38
	Lähteet	40

Liite 1. Haastattelukysymykset yrittäjille

Liite 2. Haastattelukysymykset asiantuntijoille

1 Johdanto

1.1 Työn tausta ja tavoite

Jokaisella meistä on oma mielikuva yrittäjyydestä. Toiset yhdistävät yrittäjyyden työllistymisen haasteisiin ja näin näkevät ryhtymisen yrittäjäksi pakon edestä tehtynä päätöksenä. Heidän mielestensä, yrittäjänkaaren kokonaisuus on haastavaa ja täynnä jokapäiväistä taistelua. Monet päinvastoin kannustavat perustamaan oman yrityksen, osoittamalla, että yrittäjyys on sitä, mitä sinä itse haluat ja ensinnäkin osaat tehdä. Yrittäjyyden avulla pääset hyödyntämään omat osaamiset ja taidot, lisäämällä merkityksellisyyttä elämään.

Itse näkisin, että itse asiassa molempien mielipiteiden edustajat ovat oikeassa, kun yrittäjyys on moninainen. Mutta näkisin tarvetta avata yrittäjyyden sekä positiiviset puolet että kertoa totuutta perusasioista. Yrittäjyys antaa mahdollisuuden itsensä kehittämiseen, kun yrittäjyys perustuu ensisijaisesti omien vahvuuksien tunnistamiseen ja niiden käytännölliseen käyttämiseen. Yrittäjyys voi tietyllä tavalla joustaa, antamalla tilaa lapsille, perheelle ja harrastuksille silloin, kun tilanne vaatii. Mutta toisaalta, yrittäjä joutuu itse huolehtimaan muun muassa sosiaaliturvasta ja vakuutuksista, pitämällä huolta siitä, että sairastumisen tai tapaturman tapauksessa saisi päivärahoja ja että pääsisi kerryttämään eläkettä, selvittää tarvittavat tiedot yritystoiminnan olennaisista asioista, kuten kirjanpidosta, verotuksesta ja elinkeinotoiminnan rahoituksesta. Usein näiden asioiden selvittäminen tuo haasteita jopa kantasuomalaisille yrittäjille, joille välistä on vaikeaa ymmärtää äidinkielellä lainsäädännön tekstiä ja toimia viranomaisten ohjeiden mukaisesti. Ja voidaan vain kuvitella, kuinka hankalaa se on maahanmuuttajayrittäjille.

Kiistämätöntä myös, että elinkeinotoiminnalla on keskeinen merkitys koko Suomen yhteiskunnalle. Yritykset luovat työpaikkoja, edistävät palvelujen ja tuotteiden kehitystä ja ovat erittäin tärkeitä valtion mittakaavalla saatavien verotulojen kautta. On toimialoja, joissa ryhtyä yrittäjäksi on vain helppo tapa työllistyä, kun palkkatyötä on tarjolla hyvin vähän ja itse asiassa yrittäjänä on mahdollista saada huomattavasti paremmat tulot, kuten esimerkiksi parturikampaajana, kosmetologina, sähkö- tai putkimiehenä.

Mutta Suomen sisämarkkinoiden potentiaali on hyvin rajallinen, oma kansa ei pysty takaamaan markkinatalouden kehitystä kilpailukykyisenä. Näin Suomen yritykset eivät pärjää kansainvälisillä markkinoilla. Ratkaisun ongelmatilanteeseen nähdään maahanmuuttajayrittäjyydessä. Maahanmuuttajayrittäjät takaavat itselle työpaikan perustamalla yrityksen Suomeen ja myöhemmin työllistävät muitakin. Maahanmuuttajayrittäjillä myös nähdään enemmän potentiaalia kasvattaa omaa yritystoimintaa kansainväliseksi. Yllä mainitsin, että yritystoiminnan pyörittäminen tuo haasteita kantasuomalaiselle yrittäjälle, näin voidaan

arvella, että maahanmuuttajayrittäjä kokee näitä haasteita monikertaisesti. Vaikka Suomessa toimii eritasoisia maksuttomia yritysneuvontapalveluita eri tahoilta, yhä useammin tulee todistettua, että yrittäjyys tuo hankaluuksia kaikille yrittäjille, mutta varsinkin maahanmuuttajayrittäjille, kun heidän tapauksessansa elinkeinotoiminta on enemmän pakkotyö kuin oma mielensä tekemä päätös.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena tuoda uutta tietoa maahanmuuttajayrittäjän tilanteesta, selvittää ongelmia ja haasteita, joita yrittäjät kohtaavat yritystoiminnan alkuvaiheessa ja sen kehittämiseksi. Kuten edellä todettiin, yrittäjille on saatavilla maksuton neuvontapalvelu eri tahoilta. Tämän työn tavoitteena on selvittää, mistä yrittäjä voi hakea apua ja neuvoa, kun kohtaa ongelmia. Minua kiinnostaa, minkälaiset neuvontapalvelut yrittäjille ovat tuttuja ja mitä niistä he käyttävät mieluiten. Samalla pyritään selvittämään, minkälaisia kokemuksia yrittäjillä on saamistaan palveluista. Onko neuvontapalvelun hakeminen satunnaista tai kääntyykö yrittäjä yritysneuvonnan puoleen säännöllisesti toiminnan kehittämisen aikana.

Näiden tavoitteiden pohjalta opinnäytetyön pääkysymykset voidaan esittää seuraavasti:

1. Maahanmuutto Suomeen yritystoiminnan perusteella - mitkä ovat suurimmat haasteet yritystoiminnan aloittamisessa?
2. Miten maahanmuuttajayrittäjät kokevat saamansa yritysneuvontapalveluiden laadun ja hyödyn?

Taloushallinto on merkittävä ja elimellinen osa elinkeinotoimintaa. Yrityksen taloushallinto koostuu eri elementeistä: juoksevasta kirjanpidosta tilinpäätökseen, osto- ja myyntireskontran hoitamisesta, palkkahallinnosta sekä yrityksen johtoa avustavasta budjetoinnista ja viiranomaisten ilmoitusten tekemisestä. Taloushallinto tuottaa tarvittavia raportteja, joiden päätehtävä on kuvata yrityksen taloutta eri tahoille. Näin näen tarpeellisena pääkysymyksiä tarkentavana alakysymyksenä selvittää:

Mikä on tilitoimiston rooli taloushallinnon ammattilaisena maahanmuuttajayrittäjän perustamassa yrityksessä?

1.2 Tutkimuksen rajaukset ja kohderyhmä

Tilastokeskuksen (2020) mukaan Suomessa toimi yhteensä 238 376 yrittäjää, joista kansainvälisiä yrittäjiä oli 225 211 ja 13 165 ulkomaalaistaustaisia (Kuvio 1). Ulkomaalaistaustaisista yrittäjistä valtamäärä koostuu Virossa tulleista yrittäjistä. Mutta Euroopan talousalueen ulkopuolelta yrittäjistä Venäjältä kotoisin olevat yrittäjät muodostuvat isoimman ryhmän.

Väestö muuttujina Pääasiallinen toiminta, Ammattiasema, Sukupuoli, Kansalaisuus, Ikä, Vuosi ja Tiedot

	Yhteensä
	2020
	Väestö 31.12.
Työlliset	
Yrittäjät	
Yhteensä	
Suomi	225 211
ULKOMAAT YHTEENSÄ	13 165

Kuvio 1. Väestö muuttujina Pääasiallinen toiminta, Ammattiasema, Sukupuoli, Ikä, Tiedot, Kansalaisuus ja Vuosi (Tilastokeskus 2022)

Geopolitiikan sijainnin näkökulmasta, hyödyntämällä synnyinmaan kielitaitoa ja käytännöllistä kokemusta taloushallinnon tehtävistä ulkomaalaisyrittäjien kanssa tilitoimistossa harjoittelun aikana päädyin rajoittamaan tutkimustyön maahanmuuttajayrittäjiin, jotka ovat tulleet Suomeen Venäjältä perustamalla tänne yritystoiminnan. Mutta tutkimuksen edetessä ja syventämällä omat tiedot maahanmuuttajayrittäjyydestä totesin, että en näe tarpeellisenä erottaa yhtä ryhmää joukosta, kun samantyyppiset ongelmat käytännössä koskevat kaikkia yrittäjiä, jotka ovat muuttaneet Suomeen perustaen tänne elinkeinotoiminnan.

Tässä työssä tullaan haastattelemaan sekä maahanmuuttajayrittäjiä että asiantuntijoita muun muassa ELY-keskuksesta, tilitoimistosta ja yrittäjän palveluista saamaan kokonaisen kuvan tilanteesta lähestymällä tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman monesta eri näkökulmista. Opinnäytetyön kohderyhmäksi valittiin maahanmuuttajayrittäjät, jotka ovat yritystoiminnassa joko alkuvaiheessa tai sen kehittämisessä. Tavoitteena haastatella yrittäjiä eri aloilta, että voidaan selvittää yleisimmät ja kaikille tyyppilliset haasteet ja mahdollisesti esteet yritystoiminnan kehittämiseen.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa käytettiin teemahaastattelu- sekä havainnointi -menetelmiä. Tutkimushaastattelut tehtiin tavanomaisesti yksilöhaastatteluina, kun tutkimus oli suunnattu ensisijaisesti tiedonantajien eli yrittäjien omakohtaisten kokemusten tutkimukseen. Tutkimuksessa teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun avulla on ollut tarkoitus poimia keskeiset aiheet, jotka ovat välttämättömät tutkimusongelman vastaamiseksi. Kuten Vilkka (2015, 124) toteaa, kysymysten järjestyksellä ei ole merkitystä tutkimushaastattelun aikana. Teemahaastattelu antaa tarvittavan joustavuuden kysymysten käsittelyn osalta, kun tavoitteena on, että kaikista kysymyksistä tiedonantaja voi antaa oman vastauksensa vapaasti haluamassa ja hänen kannaltansa luontevassa järjestyksessä.

1.3 Tutkimusasetelma

Ammatillisen harjoittelun aikana olen hoitanut pienessä paikallisessa tilitoimistossa asiakkaiden juoksevaa kirjanpitoa. Asiakkaaksi on hakenut ulkomaalaistaustainen yrittäjä, joka on harjoittelut luvanvaraista liiketoimintaa Suomessa. Perustaen yrityksen Suomeen konsultoinnin firman avulla, hän on hakenut yrittäjän oleskeluluvan ja muuttanut sen perusteella perheinen Suomeen. Perehtymällä hänen yrityksensä asioihin, kävi ensin ilmi puutteet kirjanpidossa, jotka ovat tuoneet mukanaan seuraamuksia veroasioihin ja myös muun muassa selvisi, ettei hänellä ollut voimassa olevaa lupaa, kun hakemusprosessi ei ollut viety loppuun. Tästä alkoi haastava ja vaativa prosessi saamaan yrittäjä lailliseen liiketoimintaan sekä hänen maineensa parantaminen viranomaisten edessä, kun se on ollut olennaisena hänen oleskelulupansa jatkohakemuksen osalta.

Tämän yrittäjän tilanne sai minut pohtimaan, kuinka laillista ylipäätänsä sellaisten konsultointifirmojen toiminta on, jotka avustavat yrityksen perustamisessa tehdyn sopimuksen mukaisesti, mutta jättävät hänet itse selvittämään tämän maan lainsäädäntöä koskien yrityksen toimialaa sekä itse yrittäjyyttä, kuten sosiaaliturvaa, kirjanpitoa ja verotusta koskevia vaatimuksia ja asiaankuuluvia tehtäviä. Mutta eniten olin kiinnostunut, mikä saa maahanmuuttajayrittäjän kääntymään mieluummin ulkopuoliseen yksityishenkilöön selvittämään yritykseen liittyviä asioita, kuin virallisesti saatavilla oleviin yritysneuvontapalveluihin. Kun yllä mainitussa tapauksessa nimenomaan yksityishenkilö otti yhteyttä meihin ja kysyi mahdollisuutta ottaa tämän yrittäjän asiakkaaksi.

Tässä näin ensinnäkin tarpeellisenä syventää tietoja maahanmuuttajayrittäjän ilmiöstä kokonaisuudessa sekä ottaa selvää yrittäjälle tarkoitetuista yritysneuvontapalveluista. Tämän jälkeen teemahaastatteluita käyttäen selvittää, mitkä yrittäjien suurimmat haasteet ovat olleet, mitä neuvontapalveluita ovat käyttäneet, ja miten arvioivat saadun avun laatua ja hyötyä heidän yritystoimintansa näkökulmasta. Aineistorajauksena on käydyt haastattelut asiantuntijoiden sekä yrittäjien kanssa. Teoreettisena viitekehyksenä on toiminut maahanmuuttajayrittäjäisyys.

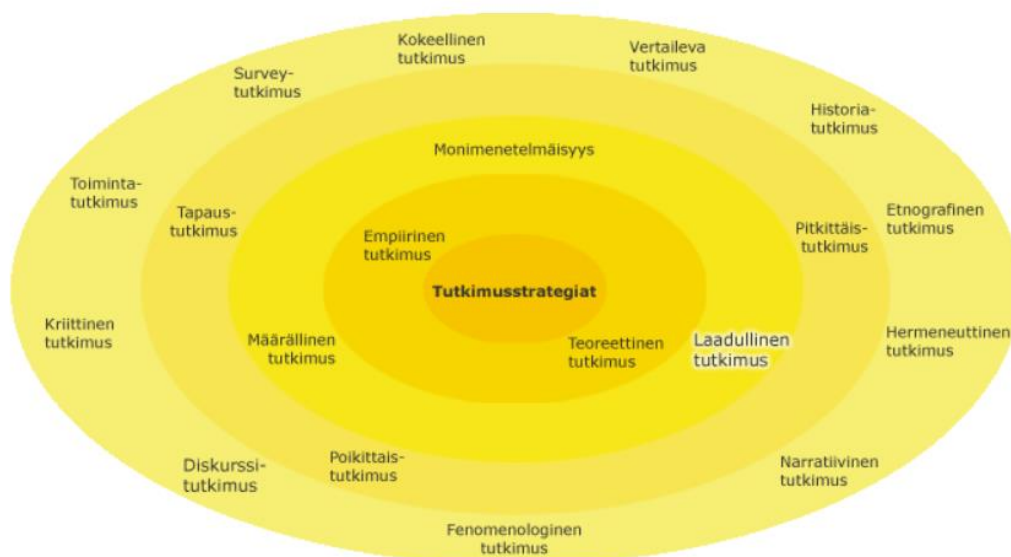

2 Tutkimusmenetelmät

2.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimussuunnitelman vaiheessa määrittelin tutkimusongelman, jonka jälkeen perehdyin aikaisempaan tehtyihin tutkimuksiin ja muuhun kirjallisuuteen, jotta päästäisin kirjoittamaan teoreettisen viitekehyksen ja tekemään päätökset ja ratkaisut liittyen tutkimusstrategioihin ja tutkimusmenetelmiin. Tutkimusstrategioilla ajatellaan tässä tutkimuksen toimintasuunnitelma, joka ohjaa tutkimuksen toteuttamistapaa sekä tutkimuksen aineiston hankintaa ja analysointimetoodeja. Tutkimusstrategiat jakautuvat empiirisen ja teoreettisen tutkimuksiin, joiden kesken tutkijan on tehtävä valinta riippuen siitä, onko tutkimuksessa tarkoitus tehdä konkreettisia havaintoja tutkimuskohteesta tai ei. Tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan tutkimusaineiston keruun ja analysointimetoodeja, jotka puolestaan jaetaan kvalitatiivisiin eli laadullisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin menetelmiin. (Saukkonen 2000.)

Alla olevassa Kuviossa 2 on esitetty, mitä erilaisia tutkimusmenetelmiä on olemassa ja mistä tutkijan tulee tehdä sopivat valinnat omaan tutkimustyöhön.

Kuvio 2. Tutkimusstrategiat (Koppa 2014).

Tutkimusstrategioista voidaan jäsentää sekä laajempia että suppeampia periaatteellisia valintoja (Koppa 2014). Tämä työ toteutettiin empiirisenä ja kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksessa pyrittiin ymmärtämään maahanmuuttajayrittäjiä heidän toiminnassansa, selittämällä heidän käytöstänsä ja päätösten syitä.

Kirjallisuudessa paljon pohditaan määrällisen ja laadullisen tutkimusten hyviä ja huonoja puolia, verrataan tutkimusten metodiikat keskenään. Kun määrällisen tutkimuksen tavoite

on yleistettävyyys, laadullisessa tutkimuksessa tarkoitus ei ole yleistää, mutta laadulliselle tutkimukselle on ominaista pyrkimys syvällisen ymmärryksen lisäämiseen (Katainen 2009, 47).

Laadullisen tutkimuksen metodiikassa kiinnitetään huomioita aineiston analyysiin. Ja kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, 78) ovat todenneet, on tärkeää miettiä analysointitapaa jo ennen aineiston keräämiseen ryhtymistä. Se edesauttaa haastattelun aikana johdonmukaisten kysymysten avulla pitää tiedonantajan kertoessa hänen tarinansa aiheessa. Teemahaastattelussa pidetään nimenomaan etuna se, että haastattelun aikana on mahdollisuus tarvittaessa tarkentaa ja syventää kysymyksiä haastateltavien vastauksiin perustuen. Teemahaastattelussa ei kuitenkin voi kysellä mitä tahansa, vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti. Tämän tutkimuksen tarkoitus tuoda uutta tietoa tutkittavasta asiasta, eli teemahaastattelujen avulla selvittää, mitkä ovat olleet suurimmat haasteet tai esteet, jotka maahanmuuttajayrittäjä kokee yritystoiminnan perustamisvaiheessa ja toiminnan aikana.

2.2 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineistona olivat kirjallisuuskatsaus, maahanmuuttajayrittäjä- sekä asiantuntijahaastattelut. Haastattelu kuuluu laadullisen tutkimuksen yleisempiin aineistonkeruumenettelmiin, niin kuin myös kysely, havainnointi ja tieto koottu erilaisista dokumenteista. Kun haastattelun tai kyselyn idea on hyvin yksinkertainen, eli kysymyksien avulla selvitetään mitä henkilö ajattelee asiasta tai miksi hän toimii niin kuin toimii. Haastattelulla tarkoitetaan henkilökohtaisesta haastattelua, joka on toteutettu pääsääntöisesti puhelimitse, mutta tässä tutkimuksessa myös kasvotusten. Haastattelun aikana tutkija esittää suullisesti kysymykset sekä tekee muistiin panoja tiedonantajan vastausten pohjalta.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 85) toteavat, että haastattelujen etu on ensisijaisesti mukautuvuus. Haastattelun aikana kyselijällä on aina mahdollisuus toistaa kysymys tai vaikka muotoilla kysymyksen uudelleen, oikaisemalla väärinkäsityksiä ja selittämällä kysymyksessä käytettyjä sanamuotoja. Haastattelijalla on tilaisuus käydä keskustelua tiedonantajan kanssa pyrkiäkseen saamaan mahdollisimman paljon tietoa tutkimuskohteesta.

Joustavuus haastattelussa ilmenee kysymysten järjestyksessä. tutkija esittää kysymykset siinä järjestyksessä mitä hän katsoo sopivaksi ja aiheelliseksi. Haastattelijalla on myös mahdollisuus tarkentaa tiedonantajan vastaukset esittämällä lisäkysymyksiä.

Tämän tutkimuksen tarkoitus sekä haastattelun aihe oli kerrottu etukäteen tiedonantajille haastattelun ajankohdasta sopimisen yhteydessä. On todettu, ettei ihmiset lupaudu tutkimukseen, jos he eivät tiedä, mistä on kyse. Haastattelujen varten on laadittu johdattelevat

kysymykset aiheesta. Tärkeintä haastatteluissa oli saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta.

Haastattelun aineistonkeruumenetelmänä sekä tämän tutkimuksen etuna on ollut mahdollisuus pyytää tietyt henkilöt tutkimukseen, joilla on kokemusta ja tietoa tutkittavasta asiasta, jota pidetään erittäin tärkeänä tutkimuksen tulosten totuudenmukaisuuden näkökulmasta. Toisaalta laadullisessa tutkimuksessa haastattelun heikkoutena verrattuna muihin aineistonkeruumenetelmiin pidetään aika ja raha. Tässäkin tutkimuksessa on todettu, että henkilöt eivät lupautuneet helposti haastatteluun nimenomaan ajan puutteen vuoksi.

Tässä tutkimuksessa osassa haastatteluissa, haastattelujen lisäksi tutkija toimi myös havainnoitsijana. Tutkijalla oli mahdollisuus haastattelun lisäksi seurata myös yrittäjän käyttäytymistä sivusta yritystoiminnan alussa yrittäjän kirjanpitäjänä ja kiinnittää huomioita ns. sivuliikeihin. Näissä tapauksissa havainnoinnille omistetaan tärkeä rooli.

Havainnointia pidetään laadullisessa tutkimuksessa toisena yleisenä tiedonkeruumenetelmänä. Uskotaan, että havainnointi ainoana aineistonkeruumenetelmänä on analyysin kannalta haasteellinen. Mutta havainnoin yhdistäminen toisen aineistonkeruumenetelmän kanssa pidetään tässä tutkimuksessa hyvin hedelmällisellä.

2.3 Tutkimukseen osallistuvien määrä

Kun puhutaan tutkimustyöstä, yleisin kysymys, joka nousee tutkimuksen aineiston keruun yhteydessä, koskee aineiston kokoa: kuinka paljon aineistoa täytyy kerätä, että tutkimus pidetään tieteellisenä ja edustavana. Tämä tutkimustyö on ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ja voidaan todeta, että aineiston määrä on vähäinen. Silti Vilka (2015, 129) toteaa, että laadullisen tutkimusmenetelmän ja sen aineiston keräämisen tavoite on aineiston sisällöllinen laajuus pikemminkin kuin aineiston määrä kappaleina. Tutkimushaastatteluiden lukumäärällä ei useinkaan pysty korvaamaan sisällöllistä laatua, vaan saadut vastaukset ovat kriittisiä. Tässä opinnäytetyössä ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan tämän opinnäytetyön tarkoitus tuoda esille maahanmuuttajayrittäjän tilanteen yritystoiminnan alussa, kuvailla haasteita, joita yrittäjä kohtaa, selvittää, miten yrittäjät saavat ongelmat selvitettyä, mistä etsivät apua ja neuvoa ja yrittää ymmärtämään miksi yrittäjät toimivat niin kuin toimivat.

Kun laadullisessa tutkimuksessa myös tässäkin opinnäytetyössä pidetään tärkeänä pyytää haastatteluihin henkilöt, joilla on tietoa ja omaa henkilökohtaista kokemusta tutkittavasta asiasta. Tässä mielessä tiedonantajien valinta on hyvin harkittu ja tämän opinnäytetyön tarkoituksen juuri sopivaa. Haastatteluihin oli pyydetty henkilöt, jotka tänään toimivat yrittäjänä ja heidän yritystoimintansa on suhteellisen uusi ja sijaittu kehitysvaiheeseen.

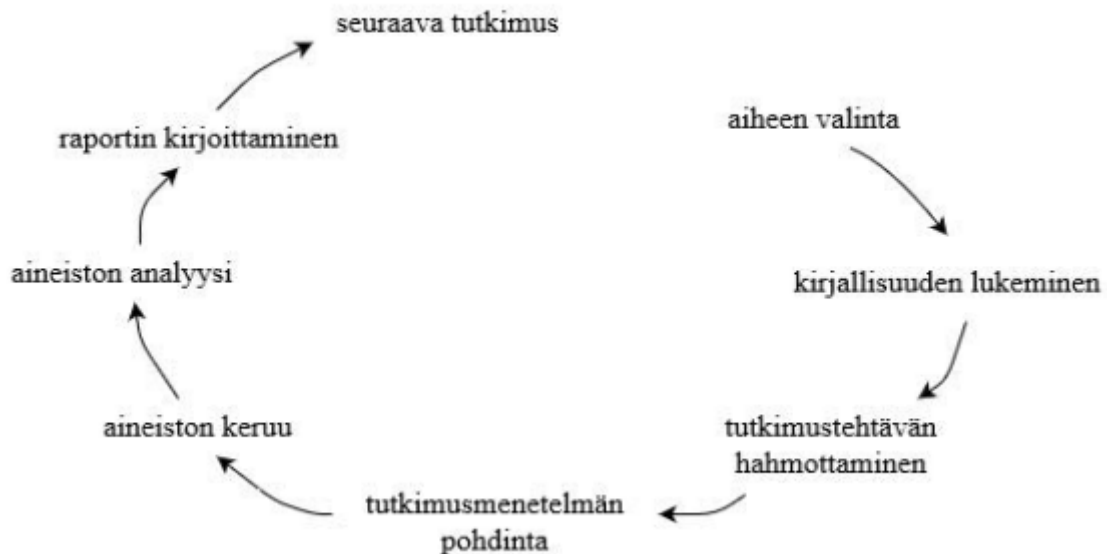
Haastatteluihin on osallistunut yhteensä 5 yrittäjää, eri puolelta Suomea sekä heidän yritys-toimintansa toimialat vaihtelevat.

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata tilanteen kokonaisuudessa ja tässä mielessä haastatte-luihin on pyydetty myös Uudenmaan Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen (ELY-kes-kuksen) asiantuntija, jonka työhön kuuluu yrittäjien lupien osapäätösharkintaa, on otettu yh-teyttä Imatran Seudun Kehitysyhtiöön ja tehty haastattelun yrityspalvelun tuntemusta tar-joavan asiantuntijan kanssa. Myös on haastateltu yrityspalveluiden asiantuntija Lappeen-rannan kaupungin yrityspalveluyksiköstä – Wirmasta. Wirma antaa maksutonta ja laatuser-tifioitua yritysneuvontaa Lappeenrannan alueella aloittaville ja toimiville yrityksille (Wirma). Etelä-Karjalan alueella toimii myös Eksoteen kuuluva yksikkö – Maahanmuuttajien ohjauk-sa ja neuvontapiste Momentti, jonka palveluihin kuuluu neuvontaa maahanmuuttoon, kotoutu-miseen ja asumiseen liittyvistä asioista. Momentin palvelut ovat maksuttomia ja ovat saata-villa kaikille maahanmuuttajille. (Eksote.)

Haastattelut pääsääntöisesti tehtiin keväällä ja kesällä 2022. Pituudeltaan haastattelut ovat puolesta tunnista puoleentoista tuntiin.

2.4 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Tämän tutkimuksen etenemisen osalta, niin kuin alla olevassa Kuviossa 3 hyvin esitetty, tutkimus on alkanut viime syksynä aiheen valinnasta ja sen hyväksymisestä. Opinnäytetyön aiheen valinnaksi edesauttanut tutkijan harjoittelu tilitoimistossa ja suoraan työ maahan-muuttajayrittäjän kanssa vuonna 2021. Tutkimustehtävän hahmottaminen vaati ensin kir-jallisuuden lukemista tutkimuksen aiheesta. Vaikka tutkijan mielestä ja tutkijalla olevan ko-keemuksen perusteella, tutkimuksen aihe tuntuu olevan hyvin ajankohtaisena, pidetään tu-tustumisen aiheeseen liittyviin tietoihin hyvin mielenkiintoiselta, varsinkin sen osalta, kuinka hyvin tutkimuksen aihe on tutkittu ja kuinka paljon tutkimustietoa siitä löytyy. Tutkimustie-toon tutustuminen auttaa muun muassa hahmottaa, mistä näkökulmasta kannattaa lähes-tyä ja etsiä ratkaisut tutkimuksen aiheeseen omalla alalla.

Kuvio 3. Laadullisen tutkimuksen tutkimusspiraali (Hirsjärvi ym. 2009).

Tutkimus eteni tässä kuviossa esitetyn tutkimusspiraalin mukaan. Perehtyen aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja aiemmin tehtyihin tutkimuksiin tutkimustehtävän hahmottaminen oli paljon helpompaa. Ja päätös tutkimusmenetelmäkäytöstä tuli itsestään mieleen. Kevään ja kesän 2022 aikana valittiin haastateltavat yrittäjät ja muut asiantuntijat, tehtiin teemahaastattelurungot ja aiheeseen liittyvät mahdolliset lisäkysymykset. Haastattelusta haastatteluun teemahaastattelurunkoon on tehty jonkin verran muutoksia sekä aiheeseen liittyviä lisäkysymyksiä tarkennettu.

2.5 Aiemmat tutkimukset

Maahanmuuttajayrittäjyyttä ei ole kovin perusteellisesti tutkittu Suomessa, siitä todistaa hyvin pieni määrä tutkimustöitä sekä se fakta, että kaikissa tutkimustöissä löytyy viiteitä toisiinsa. Varsinkin vähän on tutkittu maahanmuuttajayrittäjyyttä, joka on tullut Suomeen Euroopan talousalueen ulkopuolelta. Näin aihe tarjoaa mahdollisuuden tuoda esille jotain uutta. Maahanmuuttajayrittäjyyteen luonnollisesti kuuluu useita haasteita, nyt viimeisten poliittisten tapahtumien seurauksina tilanne vaikeutuu entisestään.

Hermann Laurila (2021) on tutkinut EU- ja ETA-maiden (+Sveitsi) ulkopuolelta Suomeen suuntautuvasta yrittäjyydestä nimellä *"Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleva yrittäjyys - Maahanmuuttajayrittäjyyden kuva vuonna 2019"* (Laurila 2022.) Laurilan tutkimustyön tavoitteena oli muun muassa muodostaa kokonaisen kuvan siitä, mistäpäin Suomeen tullaan ja selvittää tulijoiden ikäryhmä sekä sukupuolijakauma. Tutkimuksessa pyrittiin saada

selville yritysten päätoimialat ja mihin Suomeen pääsääntöisesti tullaan sijoittamaan yritykset sekä tutkia kuinka paljon ylipäättänsä muutetaan Suomeen perustamalla tänne yritystoiminnan. Laurila halusi selvittää Euroopan ulkopuolelta saapuvan maahanmuuttajayrittäjyyden taloudellisen vaikutuksen Suomen yhteiskuntaan. Tutkimuksen tarkoitus oli luoda yleiskuva ja tutkimus oli näin toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena. Valitettavasti pääsyoikeus Laurilan työhön on rajoitettu. Mutta Hermann Laurilaan on otettu yhteyttä toteuttamalla tämän tutkimuksen ja saatu haastattelun aikana tutkimuksen ongelman aiheeseen liittyvät vastaukset. (Laurila, 2021).

Vuonna 2018 Johanna Hatunen tutkii laskutuspalvelua yritystoiminnan vaihtoehtona maahanmuuttajayrittäjille nimellä *"Kevytyrittäjyys ja maahanmuuttajat"*, jossa hän tuo esille, että suomen kielen taidon puuttuminen sekä kulttuurierot tekevät yrityksen perustaminen hyvin hankalaksi maahanmuuttajalle ja laskutuspalveluna nähdään vaihtoehto perinteiselle yritystoiminnalle. Johanna myös case-yrityksen avulla kertoo, että maahanmuuttajayrittäjä kaipasi selkeätä opasta, jossa kerrotaan yrityksen perustamisesta, yritystoiminnan muodoista, verotuksesta, kirjanpidosta ja muista asioista, joihin uusyrittäjän kannata perehtyä (Hatunen, 2018).

Shir Ahmad, Hadia Nigin sekä Mimmi Matalamäki vuonna 2016 tekivät tutkimustyön nimellä *"Yrittäjän toimivan maahanmuuttajan haasteet"*. Opinnäytetyössä tutkittiin, mitä erityistä liittyy maahanmuuttajayrittäjyyteen ja mitä haasteita heillä on perustaessaan ja ylläpitäessään yrityksään. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat maahanmuuttajayrittäjät, joilla on jo valmis ja toimiva yritys Suomessa. Tutkimustyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena käyttäen teemahaastattelut. Suurin osa haastateltavista yrittäjistä toimivat ravintola-alalla, lukuun ottamatta kahta yritystä, joista toinen oli rakennusalalla toimiva yritys ja toinen – parturi-kampaamo. Yritysten työntekijät ovat pääsääntöisesti ulkomaalaistaustaisia Suomen kansalaisia. Tutkimuksen tuloksista voisin nostaa esille, että suurimmat ongelmat tavalla tai toisella liittyivät suomen kielen taidon puuttumiseen. Verkostoituminen muiden yrittäjien kanssa on auttanut selvittää yrityksen pyörittämisarkeista, näin neuvoa ja apua haettiin tuttujen ja ystävien kautta. Vain eräs tiedonantajista on käynyt kaupan koulua Suomessa ja näin sai myöskin tietoa yrityksen perustamiseen liittyvistä asioista. Vain yksi haastateltavista on hakenut tietoa Internet-sivuilta ja kysynyt neuvoa ELY-keskuksesta (Shir ym, 2016).

Vuonna 2015 Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi Maahanmuuttajayrittäjien palvelutarpeet ja yrittäjyyden edistäminen -selvitys, jossa tarkastellaan maahanmuuttajille suunnattuja yrittäjyyttä edistäviä keinoja sekä esteitä, jotka vaikuttavat yritystoiminnan perustamiseen. Tutkimuksen on tehty Turun yliopiston kauppakorkeakoulussa, jossa vastaavana tutkijana on toiminut Satu Aaltonen ja projektitutkijana Elina Valtonen. Tutkimuksen ohjauksesta on

vastannut professori Jarna Heinonen. Tutkimuksen tarkoitus muodostaa kokonaiskuva maahanmuuttajayrittäjyydestä sekä sen erityispiirteistä. Lisäksi tehtävänä oli selvittää, vastaavatko yrityspalvelut maahanmuuttajayrittäjien tarpeita ja miten niitä olisi mahdollista kehittää entistä tehokkaammiksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015.)

Kattavin tutkimus koskien maahanmuuttajayrittäjyyttä tarjoaa Tuula Joronen teoksenansa Maahanmuuttajayrittäjyys Suomessa vuodesta 2012 (Joronen 2012).

3 Yrittäjyys ja maahanmuuttajayrittäjyys

3.1 Yrittäjyys Suomessa

Suomessa yleisesti ajatellaan, että yritystoiminta on hyväksi Suomelle ja suomalaiselle yhteiskunnalle. Yritystoiminnalla on monta eri merkitystä riippuen siitä, mistä näkökulmasta yritystoimintaa tarkastellaan. Ensinnäkin yritystoiminta edistää työllisyyden kehitystä. Yritykset luovat työpaikkoja ja yritysten merkitys työnantajana tulevaisuudessa tulee kasvaamaan entisestään muun muassa pitkäaikaisen ja merkittävän palveluiden ulkoistamisen trendin seurauksena. Tällä hetkellä yrittäjien osuus työllisistä Suomessa on noin kymmenes. Ja suomalaisia yrityksiä on noin 368 600, jotka työllistävät noin 1,5 miljoona ihmistä, eli neljäs osa koko Suomen väkiluvusta (Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto 2020). Näin yrittäjyys Suomessa on erittäin tärkeää myös valtion mittakaavalla saattavien verotulojen kautta. Yritykset maksavat suoraan ja välillisesti suurimman osan julkisista menoista.

Sen lisäksi yritykset edustavat monipuolisuutta ja valinnan saattavuutta. Markkinatalouden edustajina yritykset kehittävät yritysten välistä kilpailua. Kilpailun seurauksena kelvottomat ja heikot yritykset karsitaan pois markkinoilta ja jäljelle jääneet joutuvat kehittämään tuotteitaan ja toimintaansa pysyäkseen ajan tasalla ja säilyttääkseen kilpailukykynsä. Kehittäen itseään jatkuvasti yritykset takaavat omaa mahdollisuutta tuoda kuluttajille tarvitsemat tavarat ja palvelut tehokkaasti. Terveen kilpailun ansioista yritykset pyrkivät parantamaan tuottaneiden hyödykkeiden laatua pitämällä hinnaltaan kilpailukykyisenä.

Kolmanneksi kilpailutilanne kannustaa yrityksiä tekemään uusia keksintöjä, että voisivat erottua muista markkinoilla olevista yrityksistä, minkä ansiosta nimenomaan yrityksissä tehdäänkin suurin osa keksinnöistä ja tuotekehityksistä. Yritykset antavat kuluttajalle mahdollisuuden osallistua tuotteen ja palvelun kehittämiseen tekemällä ostopäätöksen. Näin yritystoiminta edustaa suoraan demokratiaa, jossa periaatteessa kuluttaja valitsee suunnan ja ohjaa yrityksiä haluamaansa tulevaisuuteen.

Tässä opinnäytetyössä kiinnitän huomioita erityisesti maahanmuuttajayrittäjyyteen. Maahanmuuttajayrittäjyyden erikoisvaikutus nähdään pitkäaikaisen megatrendin kehitykseen, nimittäin Suomen väestön ikääntymiseen ja monimuotoistumiseen. Suomen väestö ikääntyy, ja syntyvyys pysyy alhaisena tai ainakaan se ei riitä ylläpitämään väestönkasvua, kun Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 kuolleiden määrä on ylittänyt syntyneiden määrä. Syntyneiden määrä on pienentynyt nyt jo yli kymmenen vuoden ajan vuodesta 2010 (Tilastokeskus 2021). Suhteelliseen tuoreessa Helsingin yliopiston ja Max Planck-instituutin kanssa tehdyssä tutkimuksessa (2020) osoitettiin, että päätös ei hankkia lapsia yleistyy. Yhä useammin nuoret aikuiset näkevät tarpeellisenä ensin taata tuleville lapsille hyvät ja

turvalliset olosuhteet hyvälle elämälle panostamalla koulutukseen ja työuraan. Näin perhe jää toiseksi sijaksi. Se heijastuu suoraan työmarkkinoihin, jossa kaikille aloille ei riitä työntekijöitä. Perhepolitiikalla olisi mahdollisuus vaikuttaa tähän tilanteeseen, mutta Suomi näkee ratkaisun työmarkkinoiden ongelmiin työvoiman maahanmuuton kehittämisessä panostamalla erityisesti maahanmuuttoyrittäjyyteen. Suomen sisäministeriö toteaa, että Suomi jatkaa kilpailemista muiden maiden kanssa ulkomaisista yrittäjistä ja huippuosaamisesta. Ja tästä Suomen hallitus ottaa kantaa yrittäjyysstrategiassa, jonka tavoitteena vahvistaa yrittäjyyttä Suomessa. (Sisäministeriö 2022.)

Hallituksen yrittäjyysstrategian tavoitteena on lisätä yritysten luottamusta siihen, että Suomessa kannattaa perustaa yrityksiä ja työllistää, kehittää ja investoida. Lisäksi strategia tähtää siihen, että Suomi olisi houkuttelevampi ulkomaalaisille työntekijöille. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022.)

Myös Sisäministeriö toteaa seuraavaa: *”Sujuva oleskelulupajärjestelmä vaikuttaa osaltaan yritysten menestymismahdollisuuksiin. Hallituksen tavoitteena on kehittää työperusteisten oleskelulupien käsittelyä niin, että keskimääräinen käsittelyaika olisi noin kuukauden. Kun yritysten ja huippuosaajien on entistä helpompi tulla Suomeen, myös Suomen kilpailukyky paranee.”* (Sisäministeriö 2022).

Yrittäjyysstrategian toiminnallistamiseksi on laadittu valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä (2022–2027). *Sen tavoitteena on lisätä yritysten luottamusta siihen, että Suomi on hyvä toimintaympäristö yrityksille. Tavoitteena on myös lisätä Suomen houkuttelevuutta, jotta kansainväliset osaajat ja opiskelijat haluavat työllistyä tai toimia yrittäjinä Suomessa sekä lisätä Suomen houkuttelevuutta ulkomaisten investointien kohdemaana.* (Valtioneuvosto 2021.)

Yllä mainitun perusteella voidaan todeta, että yrityksen merkitys Suomelle ja Suomen hyvinvoinnille on kiistaton totuus ja näin voidaan sanoa, että Suomi on yritysystävällinen maa. Suomessa kannustetaan yrittäjyyttä ja suhtaudutaan myönteisesti sekä kotimaisiin yrittäjiin että ulkomaalaisiin, jotka harkitsevat Suomeen yrityksen perustamista. Näin esimerkiksi Suomen Uusyrittäjäkeskukset ry, joka oli perustettu vuonna 1997, on aatteellinen yhdistys, jonka missiona on valmentaa yrittäjyyden unelmista onnistumisia (Finder). Uusyrittäjäkeskukset tarjoavat maksutonta ja luottamuksellista neuvontaa ja apua alkaville yrittäjille ja yritystoimintaa suunnitteleville. Yrittäjäksi aikova saa Uusyrittäjäkeskuksesta henkilökohtaista sparrausta yritystoiminnan suunnitteluun ja yrityksen perustamiseen (Uusyrittäjäkeskus ry 2022). Suomen Uusyrittäjäkeskukset ry on 30 alueellisen Uusyrittäjäkeskuksen yhteistyöjärjestö. Lisäksi sen verkostoon kuuluu laaja joukko yrityksiä ja yhteisöjä, jotka haluavat edistää kestävän yrittäjyyden syntymistä Suomeen (Taloushallintoliitto 2022). Etelä-Karjalassa

on esimerkiksi apua ja yritysneuvonta, sparrausta yrittäjille voi saada ottamalla yhteyttä Business Milliin, jonka palvelut ovat tarkoitettu kaikille eteläkarjalaisille yrityksille ja yrittäjiksi aikoville, joilla on osaamispohjainen liikeidea ja jotka haluavat kasvaa ja kansainvälistyä. Business Mill toimii LAB-ammattikorkeakoulun yhteydessä ja näin yrittäjät voivat hyödyntää myös Skinnarilan kampuksen asiantuntijoita ja resursseja (Business Mill 2022). LUT-yliopiston puolella Lutes – opiskelijoiden yrittäjyisyhteisö tarjoaa vastaavat palvelut.

Tässä työssä on mainittu vain muutama tahto, jonka avulla Suomessa eri tasoisia yrittäjiä voi saada yritysneuvontaa ja tukea. Pitää korostaa, että yritysneuvontaa ja tukea on saatavilla kaikille yrittäjille, myös maahanmuuttajayrittäjille, jotka ovat vasta aikomassa perustaa yrityksen Suomeen. Suomessa pyritään luoda suotuisat olosuhteet yritystoimintaan, sen kehittämiseen ja kansainvälistymiseen. Kun kotimaiset markkinat ovat hyvin rajoitettu, tarvitaan yrityksiä, jotka pärjäisivät kansainvälisillä markkinoilla. Näin pyritään myös houkuttelemaan Suomeen menestyviä yrityksiä, joilla on potentiaalia kasvuun myös kansainvälisellä tasolla.

Yrityksen perustamisen osalta Suomessa onnistuu helposti ja melko nopeasti perustaa yrityksen. Siihen riittää ilmoitus Patentti- ja Rekisterihallitukseen (PRH) ja maksun maksaminen. Myös yrityksen perustaminen Suomeen ei vaadi Suomen kansalaisuutta, vaan yrittäjäksi Suomessa voi ryhtyä kuka tahansa kansalaisuuteen katsomatta. Yrittäjäksi aikova, ETA-alueen ulkopuolelta kotoisin olevan henkilön tulee anoa yrittäjän oleskelulupaa tai kasvuyrittäjille tarkoitettu startup-oleskelulupaa suunnitellessaan yrityksen perustamista Suomeen (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus).

Byrokraattinen prosessi oleskeluluvan saamiseksi on suhteellisen nopea. Maahanmuuttovirasto on viime vuosina voimakkaasti kehittänyt sähköistä asiointia ja hakemusten automaattista käsittelyä, mikä helpottaa ja nopeuttaa lupien hakemista ja käsittelyä. Hakijan ei tarvitse osata suomea, sillä Maahanmuuttovirastosta saatavan oleskelulupahakemuksen voi täyttää myös englanninkielisenä. Ennen oleskelulupahakemusta yrittäjän tulee anoa lausunto ELY-keskuksesta (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus), joka arvioi yrityksen kannattavuuden muun muassa liiketoimintasuunnitelman ja rahoituksen perusteella tai Business Finlandilta, joka puolestaan arvioi onko yrityksellä kasvumahdollisuuksia kansainvälisillä markkinoilla. Eli yrityksen perustamiselle ei juurikaan ole muita edellytyksiä kuin se, että yrittäjän tulee itse tehdä töitä perustamassaan yrityksessään Suomessa (ER-Tuki 2022).

Pelkästään Kauppalehden sivulla hakusanalla ”yrittäjyys” tulee 132 artikkelia, jotka käsittelevät yrittäjyyttä tavalla tai toisella. Omissa blogeissa yrittäjät kertovat kaikista yleisimmistä ongelmista ja antavat vinkkejä, miten pääset välttämään niitä. Näistä artikkeleista sekä

erilaisten ammattilaisten sosiaalisen median palstoista, joissa jaetaan omaa kokemustaan yrittäjän arkeista, nousee esille 3–4 tärkeintä seikkaa/neuvoa, joita yrittäjän mielestä yrittäjäksi ryhtyvän kannattaa ottaa huomioon: 1. hyvä ja osaava kirjanpitäjä avuksi alusta lähtien tai paremminkin jo ennen aloittamista; 2. verkostoituminen toisten yrittäjien kanssa; 3. realismia. Ensimmäiset kaksi vuotta ovat aina kaikista vaikeimpia ja vaikeudet usein suurempia kuin osaa odottaakaan. Sitä huolimatta ei kannata lannistua. Tarvitaan selkeä suunnitelma ja realistiset tavoitteet.

Näennäisesti yrittäjäksi ryhtyvälle on saatavilla erilaisia tiedon ja neuvon lähteitä. Miksi sitten me olemme tässä tilanteessa, kun yhä useammin perustetaan yrityksiä tuntematta yrityskulttuuria ja lainsäädäntöä? Yrittäjän polulle aikovat usein tuntevat hyvin huonosti yrityksen rekisteröintiin, luvanvaraisen elinkeinotoiminnan tapauksessa lupamenettelyihin, vero-tukseen ja kirjanpitoon liittyvät asioita. Tilanne hankaloituu entisestään vielä enemmän maahanmuuttajayrittäjyyden tapauksissa, kun usein suomen kielen taito on hyvin puutteellinen.

3.2 Maahanmuuttajayrittäjyys Suomessa

Tuula Joronen (2012) on tehnyt tutkimuksen Maahanmuuttajien yrittäjyydestä Suomessa, jossa hän tarkastelee maahanmuuttajien yritystoiminnan kehitystä erityisesti pääkaupunginseudulla. Tutkimuksessaan Joronen muun muassa analysoi, mitä motivoi maahanmuuttajia ryhtymään yrittäjäksi ja minkälaisia resursseja heillä on yritystoiminnan aloittamiseksi. Joronen omassa tutkimuksessaan arvioi maahanmuuttajayrittäjyyttä myös työllistäjän näkökulmasta, eli kuinka onnistuneesti se tarjoaa maahanmuuttajille työmahdollisuuksia. Jorosen tutkimus katsotaan ensimmäiseksi laajaksi tutkimukseksi maahanmuuttajien yritystoiminnan kehityksestä ja maahanmuuttajien yrittäjyyteen vaikuttavista tekijöistä, mitä osoittaa, että maahanmuuttajayrittäjyyttä Suomessa ei ole perusteellisesti tutkittu.

Tuula Joronen omassa tutkimuksessaan toteaa, että eniten maahanmuuttajayrittäjyyttä on tutkittu Yhdysvalloissa, joissa maahanmuuttajayrittäjyyteen liittyvää keskustelua on käyty jo 1960-luvulta lähtien. Yhdysvaltojen tutkimuksissa pyritään selvittämään, tarjoaako pienyritystoimintaa maahanmuuttajayrittäjälle mahdollisuutta parantaa sosiaalista hyvinvointia ja varallisuutta. Tutkimuksissa kiinnitetään huomioita sellaisiin asioihin, kuten miten maahanmuuttajayrittäjät eroavat muista yrittäjistä ja mikä ylipäättensä saa heidän ryhtyä yrittäjiksi (Joronen 2012.).

Joronen (2012, 15) toteaa tutkimuksessa, että Suomessa vasta 1990-luvulta lähtien maahanmuuttajayrittäjyys alkaa kiinnostumaan muitakin kuin historian tutkijoita. Näiden tutkimusten mukaan pääsääntöisesti työllistymisen vaikeukset saavat maahanmuuttajat

ryhtymään yrittäjiksi. Resursseina maahanmuuttajilla toimivat heidän saamansa koulutukset ja aikaisempi ammattitaito, mutta myös sosiaaliset verkostot ovat tärkeäroolissa. Näissä tutkimuksissa todetaan, että maahanmuuttajat näkevät yrittäjyydessä mahdollisuuden nostaa sosiaalisen aseman yhteiskunnassa, kuten myös pitävät sen parempana vaihtoehtona kuin työttömyys. Mutta aiemmat tutkimukset Jorosen mukaan eivät vasta kysymykseen, kuinka onnistuneesti yrittäjyys toiminut maahanmuuttajille työllistäjänä eikä käy ilmi kuinka laaja todellisuudessa pakkoyrittäjyys on ollut. Nimenomaan näihin asioihin Joronen kiinnittää huomioita omassa tutkimuksessaan. Ja myös Joronen etsii vastausta kysymykseen, löytyykö Suomen markkinoilla rakoja maahanmuuttajayrittäjille, eli onko heillä jotain selkeää tarjottavaa, joista olisi kysyntää ja kiinnostusta Suomessa. Pystyvätkö maahanmuuttajayrittäjät pysyä kilpailukykyisinä kantakansalaisille yrittäjille.

3.2.1 Yrittäjän käsite

Päästäkseen selvittämään maahanmuuttajayrittäjän haasteita nähdään tarpeellisena ensin avata, mitä se tarkoittaa. Mutta ennen kun päästään määrittelemään maahanmuuttajayritystoiminnan käsitteen, tarkastellaan ensin, mitä tarkoittaa yrittäjyys ylipäätensä, kun jokaisella meistä on hieman oma mielikuva siitä, mitä yrittäminen on. Suomen viralliset lähteen, kuten Tilastokeskus (2022) määrittelee yrittäjyyden kahdella tavalla:

Määritelmä 1

Yrittäjäksi luetaan henkilö, joka harjoittaa taloudellista toimintaa omaan laskuun ja omalla vastuulla. Yrittäjä voi olla työnantajayrittäjä tai yksinäisyrittäjä, kuten ammatinharjoittaja tai freelancer. Osakeyhtiössä toimiva henkilö, joka yksin tai perheensä kanssa omistaa vähintään puolet yrityksestä, luetaan yrittäjäksi. (Tilastokeskus).

Määritelmä 2

Yrittäjiksi määritellään 18–74-vuotiaat henkilöt, joilla on vuoden viimeisellä viikolla voimassa oleva yrittäjäeläkevakuutus, ja jotka eivät ole työttömiä vuoden viimeisenä työpäivänä eivätkä varusmiehiä tai siviilipalvelusmiehiä vuoden viimeisellä viikolla. Mikäli henkilöllä on yrittäjäeläkevakuutuksen lisäksi samanaikaisesti voimassa oleva työsuhde, edellytetään, että yrittäjätulot ovat suuremmat kuin palkkatulot. Yrittäjiksi määritellään lisäksi henkilöt, joilla yrittäjätulot ylittävät määritellyn tuloajan, edellyttäen, että he eivät ole eläkkeellä tutkimusviikolla. Tuloraja määritellään vuosittain päättelyiden yhteydessä käyttäen hyväksi työvoimatutkimuksen yrittäjiä koskevia tietoja. (Tilastokeskus).

Tilastokeskuksen antamat määritelmät selittävät yrittäjän käsite taloudellisen ja jopa juridii- kan näkökulmasta. Uusyrittäjäkeskus omilla sivuilla avaa yrittäjyyden sisällön kutsumalla sen tavaksi tehdä töitä ja työllistää ensisijaisesti itsensä mutta myös mahdollisesti muitakin. Yrit- täjyys ei ole mitään mutta kuin oman osaamisen hyödyntämistä ja uskomista omaan lii- keideaan. Uusyrittäjäkeskus kutsuu yrittäjyys jopa inspiroivaksi arjeksi, jossa päätät itse työ- tapasi ja työaikasi (Uusyrittäjäkeskus 2022).

Uusyrittäjäkeskuksen määritelmä yrittämiselle nähdään tässä tutkimustyössä enemmän hei- dän mottonansa, joka näkyy ulospäin ja jolla avulla pyritään houkuttelemaan ihmiset kokei- lemaan voimaansa ja osaamisensa ryhtymällä yrittäjäksi. Käytännössä yrittämiseen kyllä kuuluu paljon riskejä ja vastuuta, jota kannat aivan itse. Samaa voidaan todeta myös yrittä- jän arjista, että rahan määrä riippuu suoraan siitä, kuinka paljon vapautta sallit itselle työta- pojen ja työajan suhteen. Myönnetään, että ansaitsemalla elantoa yrittäjällä tahto ansaita rahaa täyttyy olla hyvin korkealla.

Mutta näistä määritelmistä saadaan hyvin käsitys siitä, mitä yrittäjyys tarkoittaa. Yrittäjäksi voi ryhtyä kuka tahansa, joka uskoo omiin taitoihin, tietoihin ja osaamisiin, ja ensisijaisesti uskoo, että käyttämällä niitä, hän saa tuottamaan muille hyötyä tuotteen tai palvelun muo- dossa. Vaikka jatkuva itseoppiminen koskee tänä päivänä kaikkea meitä, riippumatta siitä oletko yrittäjä tai palkkatyössä, uskotaan, että omien taitojen ja osaamisten jatkuva kehittä- minen on menestyvän yrittämisen olennainen osa koko toiminnasta.

Yrittäjyys on monenlainen ja se tarjoaa kaikenlaisia mahdollisuuksia harjoittaa yritystoimin- taa joko sivutoimisesti tai kokopäivätyönä. Ryhtymällä yrittäjäksi pitää ymmärtää, että käy- tännössä olet samaan aikaan sekä työnantaja että työntekijä, eli kannat molempien vastuut sekä velvollisuudet niin kuin asiakkaita kohtaan myös maan vironomaisten edessään.

3.2.2 Maahanmuuttajayrittäjyyden käsite

Maahanmuuttajayrittäjyyden käsitteelle ei löydy selkeästi muotoiltua määritelmää. Työ- ja elinkeinoministeriön (2015) julkaistussa Maahanmuuttajayrittäjien palvelutarpeet ja yrittä- jyyden edistäminen -selvityksessä todetaan, että maahanmuuttajayrittäjän määrittelemi- sessä voidaan käyttää perusteena erilaisia ominaisuuksia tai resurssia niin kuin maahan- muuttajan määrittelemisessäkin, riippuen siitä, mitä ominaisuutta tarkastellaan, kuten esi- merkiksi, kansalaisuutta, äidinkieltä, synnyinmaa tai etnistä ryhmää (Aaltonen ym. 2015, 15). Näin voidaan tulkita, että maahanmuuttajayrittäjän määrittämiseen perustuu samaan lähestymisnäkökulmaan kuin maahanmuuttajalle. Maahanmuuttajayrittäjän käsite tavallaan rinnastetaan maahanmuuttajan käsitteen kanssa. Mutta maahanmuuttajayrittäjät Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen (2015) mukaan ovat vain ne henkilöt, jotka ovat itse

henkilökohtaisesti muuttaneet maahan viimeisten vuosikymmenten aikana ja toimivat yrittäjinä. Yrittäjä kuvataan maahanmuuttajayrittäjäksi, jos hänellä on ulkomaan kansallisuus ja suhteellisesti heikko sekä kielitaito että kulttuurituntemus. Näin maahanmuuttajayrittäjyyden määritelmä on hyvin yksinkertainen ja yksiselitteinen, niin kuin myös hyvin kapea. Yrittäjäopas määrittelee maahanmuuttajayrittäjä kuin yrittäjää, joka on perustanut yrityksen Suomeen (Yrittäjäopas 2022).

Tuolla tavoin lähestymällä maahanmuuttajayrittäjän määritelmää voidaan todeta, että maahanmuuttajayrittäjä erottuu yrittäjästä vain sillä, että hän on muuttanut Suomeen toisesta maasta ja perustanut Suomeen yrityksen. Mutta yritystoiminnan pyörittämiseksi lainsäädännön, kirjanpidon tai verotuksen näkökulmasta maahanmuuttajayrittäjälle on asetettu samat vaatimukset ja edellytykset kuin myös kantasuomalaiselle yrittäjälle.

3.3 Yrityksen perustamisen polku

Tässä opinnäytetyössä todettiin, että Suomessa pyritään luoda myötävaikuttavia olosuhteita yritystoiminnalle ja sitä paitsi aloite on lähtöisin valtiolta. Yrityksen perustamisesta ja yritystoimintaan liittyvistä prosesseista ja vaatimuksista löytyy runsaasti tietoa ja ohjeita. Mutta itse olen erityisesti kiinnostunut yrityksen perustamispolku-palvelusta, jonka tarjoaa Suomi.fi -sivu. Olen ollut tietoinen, että Suomi.fi on valtakunnallinen verkkopalvelu, josta löytyy tietoa julkisen hallinnon palveluista ja asiointikanavista. Mutta olin hieman yllättänyt saada selville, että Suomi.fi sivuilla löytyy tietoa elämän erilaisiin tilanteisiin lisäksi myös yrityksen elinkaaren vaiheisiin (Suomi.fi). Tämä todistaa jälleen kerran, kuinka tärkeä rooli myönnetään yritystoiminnalle Suomessa.

Yrityksen perustamispolku koostuu kahdestatoista vaiheista useista kysymyksistä, vastamalla joihin, saat muistilistan asioista, joihin täytyy kiinnittää huomiota, kun päätät perustaa yrityksen. Tämän muistilistan ei ole tarkoitusta toimia yksilöllisenä tyhjentävänä oppaana yrittäjälle yrityksen perustamisen aikana, mutta enimmäkseen se katsotaan nimenomaan muistilistana huomioitavista asioista, joista pitää esimerkiksi varmistaa tai joihin pitää tutustua, ennen kun perustat yrityksen. Yrityksen perustamispolku ohjaa vastamaan kysymyksiin tämänhetkisen tilanteen mukaan vaihe kerrallaan, kun vastaukset voivat vaikuttaa seuraaviin kysymyksiin. (Suomi.fi.)

Olen päättänyt käydä kaikkien vaiheiden kysymykset läpi ottaen itselle maahanmuuttajayrittäjän roolin selvittääkseen, hyötyisikö maahanmuuttajayrittäjä tästä palvelusta. Näin esimerkiksi ensimmäisenä Yrityksen perustamispolku pyysi määräämään oman kansalaisuuden, asuinpaikan sekä oleskelun pituudesta Suomessa. Ja tässä vaiheessa voisin valita joko olen Suomen kansalainen, Pohjoismaiden kansalainen, EU:n, Liechtensteinin tai

Sveitsin kansalainen tai muun maan kansalainen. Pitää huomata, että riippuen antamani vastauksesta, ohjelma antoi erilaiset ohjeet, joko oleskeluluvan hakemiseen tai rekisteröinnin tarpeesta Maahanmuuttoviraston palvelupisteessä. (Suomi.fi.)

Seuraavaksi on tullut kysymys yrittäjyyden luonteesta, onko toiminta päätoimista, sivutoimista, tilapäistä tai ulkomaisen palvelutarjoajan tilapäinen toiminta Suomessa. Edettäessä yrityksen perustamispolussa joudut ei pelkästään vastamaan kysymyksiin, mutta ohjelma käytännössä selittää minkälaisia vaihtoehtoja voi olla, antamalla jokaiselle lyhyesti selvityksen, mitä se tarkoittaa. Esimerkiksi kysymykseen, aiotko palkata henkilöstöä, ohjelma osoittaa, että kannattaa harkita, haluatko toimia työnantajana, koska silloin työntekijöiden palkkakustannusten lisäksi syntyy muita kuluja. Näin ohjelma tiedottaa aikovaa yrittäjää muiden kulujen olemassaoloista, mutta se ohjaa ottamaan itse selvää niistä. (Suomi.fi.)

Yrityksen perustamispolku -palvelu antaa mahdollisuuden palata taaksepäin ja muuttaa omat vastaukset niin monta kertaa, kun haluat. Suurin osa kysymyksistä ovat monivalintakysymykset, joissa vastaajan pitää valita yhden tai muutamassa tapauksessa useamman vaihtoehdon vastauslistalta. Joka kerta antamasi vastauksen mukaan palvelu antaa lyhyen selityksen jokaiselle vastausvaihtoehdolle ja räätälöi seuraavaksi tarkentavia kysymyksiä. Lopussa niin kuin alussa onkin luvattu palvelu antaa muistilistan toimenpiteistä, joka perustuu antamiin vastauksiin. Itse näkisin tämän muistilistan suosituksena perustamistoimenpiteistä, joihin ehdottomasti kannattaa perehtyä ja joista pitää ottaa selvä, vähintään siitä, mitä ne tarkoittavat jo ennen yrityksen perustamista. (Suomi.fi.)

Teknisesti yrityksen perustaminen ei ole kovin vaikeaa, se vaatii vain perustamisilmoituksen tekemisen PRH:n kaupparekisteriin. Mutta tämä palvelu näitesti selittää, että yrityksen pyörittäminen ei ole silti niin yksinkertaista. Muistilista antaa tietoa tietyistä asioista, joihin törmäät joka tapauksessa, kun aloitat yritystoiminnan, ja jopa suoria linkkejä palvelun tarjoajan sivuille, kuten esimerkiksi PRH:n nimipalvelun sivulle yrityksen nimen suunnittelun vaiheessa. Mutta muistilista ei ole kattavaa. Käytännössä yrityksen perustamispolku kuvastaa yrittäjän arjet, joissa hän itse kantaa vastuuta yritystoiminnasta. Apua ja neuvoa löytyy eri tahoilta, mutta pitää olla valmis ottamaan itse asioista selvää.

Yrityksen perustamispolku viittaa Verohallinnon rekistereistä ja muistuttaa verojen ilmoittamisesta ja maksamisesta, muttei erikseen löydy yhtään mainintaa yrityksen kirjanpidosta. Nimenomaan kirjanpidon päätarkoitus selvittää yritystoiminnan tuloksen. Yrityksen tavoitteena on tuottaa voittoa. Ja yrityksen tuottaman voiton määrästä ovat useita tahtoja kiinnostuneita, kuten itse omistaja, mutta myös Verohallinto ja muut viranomaiset. Näin seuraavaksi tarkastellaan tilitoimiston roolia yritystoiminnan perustamisessa ja kehittämisessä. (Suomi.fi.)

3.4 Tilitoimiston rooli yritystoiminnassa ja asiakaspalvelu vuorovaikutusprosesseissa maahanmuuttajayrittäjän kanssa.

3.4.1 Tilitoimiston rooli maahanmuuttajayritystoiminnassa

Jokaisen yrityksen toiminta koostuu joko tavaroiden tai palveluiden ostamista ja myymistä ansaintatarkoituksissa. Yrityksen on myös tärkeää seurata taloudellista tilannettaan aina ja asiallisesti pitämällä kirjaa tuloistaan ja menoistaan, varoistaan ja veloistaan. Kirjanpitovelvollisia ovat oikeudellisen muotonsa perusteella kaikki avoimet yhtiöt, kommandiittiyhtiöt, osakeyhtiöt, osuuskunnat, yhdistykset ja säätiöt riippumatta siitä, mitä toimintaa ne harjoittavat. Kirjanpitovelvollisia ovat myös luonnolliset henkilöt harjoittamastaan liike- ja ammatitoiminnasta (Tomperi 2017, 7). Yrittäjä voi säästää kirjanpidon kustannuksissa ja tehdä yrityksen kirjanpidon itse, jos hän tietää, mitä pitää tehdä. Muuten suositellaan antaa kirjanpidon ja taloushallinnon tilitoimistolle hoidettavaksi.

Suomen Taloushallintoliitto ry omalta osalta kertoo omillaan sivuillaan, mitä on kirjanpito ja miksi sitä pidetään hyvin selkeästi ja laajasti Kirjanpidon ABC-oppaassa (Suomen Taloushallintoliitto ry). Tässä opinnäytetyössä tavoitteena ei ole selvittää liiketapahtumien kirjausmenetelmistä tai miksi tilitoimisto tai yrityksen kirjanpitäjää pyytää kaikesta tositteita ja lisäselvityksiä. Enimmäkseen näen tarpeellisena selvittää, mikä rooli tilitoimistolla on yritystoiminnassa ja miten maahanmuuttajayrittäjä näkee tilitoimiston tai enimmäkseen kirjanpitäjän rooli hänen yritystoiminnassansa. Tässä tutkimuksen osiossa olen käyttänyt omat havainnot kirjanpitäjän arkipäivistä, jotka tein työharjoittelujaksojen aikana tilitoimistoissa sekä vapaiden keskustelujen perusteella kirjanpitäjien kanssa useiden vuosien takaa.

Olen työelämässäni havainnut, että tilitoimiston tai yrityksen kirjanpitäjän ja yrittäjän yhteistyön sujuminen on hyvin tärkeää. Ja kirjanpitäjää tulee käsitellä kuin yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneista liiketoiminnassa. Kun kirjanpitäjiä on monenlaisia, lyhyt neuvottelu ennen varsinaista liiketoiminnan aloittamista voisi toimia hyvänä tapana tarkistaa, sujuisiko yhdessä työskentely. Koska jaettava tietoa yrittäjän ja kirjanpitäjän välissä on luottamuksellista, on tärkeää luottaa omaan kirjanpitäjään, eikä pelätä kysyä turhia kysymyksiä. Oman yli kymmenen vuoden kokemuksen perusteella asiakaspalvelutehtävissä voin todeta, että asiakaspalvelutilanteissa on aina tärkeää osata puhua samaa kieltä asiakkaiden kanssa ja asiakkaana tuntee, että osapuoli kuulee ja ymmärtää sinua. Näin asiakas näkee, että kirjanpitäjän on osattava näyttää, että hän ymmärtää yrityksesi toimialaa ja selittää hankalatkin kohdat, verotuksesta esimerkiksi, hyvin yksinkertaisesti ja selkeällä kielellä.

Mutta tilitoimiston näkökulmasta, tilitoimiston työ on kirjaimellisesti arvokasta asiantuntijatyötä. Ja yhteistyön sujuvuus asiakkaansa kanssa riippuu siitä, saako kirjanpitäjä

kirjanpidon aineiston ja tarvittavat oikeanlaiset tiedot ajoissa käsiteltäväksi, että voisi tehdä omalta osalta työt sovitetusti ja suunnitellusti. Oikeanlainen ja ajoissa toimitettu kirjanpidon aineisto vähentää tarvetta tehdä korjausositteita, minimoi lisäselvitysten kyselyitä ja pitää kirjanpidon laskut sopimuksen mukaisina.

Tänä päivänä yhä useammin tilitoimisto päätyy kirjoittamaan joko omin toimin tai esimerkiksi opinnäytetyön toimeksiantajana oppaan omille asiakkailleen, joka sisältää tietoa kirjanpidosta ja verotuksesta, esimerkiksi, mitkä kulut ovat vähennyskelpoisia verotuksessa ja millä määrin, missä muodossa tositteet pitää toimittaa kirjanpitäjälle ja millä selvityksillä, miten käyttäytyy arvonlisävero ja miksi yritys joutuu tilittämään Verohallintoon arvonlisäveron verokauden mukaisesti kuukausittain, joka neljännesvuosi tai kerran vuodessa. Oppaiden tarkoitus on ensisijaisesti helpottaa kirjanpitäjän työtä: säästät huomattavasti aikaa ja vai-
vaa, kun et joudu selittää samat seikat kirjanpidosta ja verotuksesta jokaiselle asiakkaalle. Nämä oppaat ovat usein vapaasti saatavilla tilitoimiston verkkosivuilla, näin yrittäjällä on periaatteessa monikertaisia mahdollisuuksia selvittää, kirjanpidon aineiston oikeanlaisuuden.

Yllä mainitun perusteella voidaan helposti huomata pienet eroavaisuudet ja jopa ristiriidat siitä, miten tilitoimiston rooli nähdään tarkastellen sitä kirjanpitäjän tai asiakkaan eli yrittäjän näkökulmasta. Tilitoimistossa aikataulut ovat hyvin kiireellisiä asiakasmäärän nähden. Ja työhön suhtaudutaan tavallisesti toimeksiannon muodossa ilman henkilökohtaisia tunteita. Asiakas saa vastauksen omiin kysymyksiin, jos osaa kysyä oikean kysymyksen, muuten taloushallinnon palvelut yhä useammin hoidetaan sähköisesti ja näin yhteydenottojen määrä asiakkaisiin vähenee. Oman kokemuksen perusteella työharjoittelun aikana, voisin todeta, että kirjanpitäjän paras asiakas edelleenkin on se, joka toimittaa tarvittavat aineistot oikeanlaisina ajoissa veroilmoituksen tekemisen varten ja maksaa laskunsa. Ja aineiston toimittaminen paperiasiakkaan tapauksessa on mieluisampi postilaatikkoon. Kaikki muut yhteydenotot hoidetaan sähköpostitse, näin voit käyttää sähköpostiviestiäkin tarvittaessa liitteenä tositteeksi, ja vältät ylimääräisiä vuoropuheluja asiakkaiden kanssa. Kun kaikille yrittäjille on yhtäläiset lainsäädännön vaatimukset, tilitoimiston suhtautuminen asiakkaisiin on sama riippumatta siitä, oletko kantasuomalainen yrittäjä tai maahanmuuttajayrittäjä lu-
kuun ottamatta tilitoimistot, jotka markkinoivat itsensä suomalaisena tilitoimistona, jossa palvellaan suomen kielellä ja tähän palataan hieman myöhemmin.

Samaan aikaan viime aikoina yhä useammin puhutaan muuttuvasta kirjanpitäjän roolista digitalisaation kehityksen myötä. Digitalisaatio tuo mukaansa tekoälyä, jonka tehtävänsä hoitaa aiemmin tehtyjä käsityönä kirjanpidollisia tehtäviä meidän silmissämme automaattisesti. Näin vapautuu aikaa asiakkaiden neuvontaan. Myös viimeisimmässä

Taloushallintoalan toimialaraportissa (2019) kerrotaan, että taloushallinnon asiantuntijan rooli nähdään jo lähitulevaisuudessa enimmäkseen konsultoinnin ammattilaisena. Pitää muistaa, että kirjanpitolaki edellyttää, että kirjanpitäjä noudattaa omassa työssään hyvää kirjanpitolapaa ja tuntee alaa koskevaa ajantasaisen lainsäädännön. Hyvä kirjanpitolapa ohjaa kirjanpidon tekemisen alaa sääntelevien normien, toimintaohjeiden ja käsittelyperiaatteiden avulla. Hyvä kirjanpitolapa olettaa kirjanpitolain ohella yritystoimintaa, tilinpäätöstä, tilintarkastusta ja verotusta koskevaa lainsäädännön noudattamista. Tärkeimmäksi hyvän kirjanpitolavan lähteeksi muodostuvat myös Kirjanpitolautakunnan lausunnoista, poikkeusluvista ja yleisohjeista. Näin lähitulevaisuudessa halutaan nähdä kirjanpitäjän hoitaneen omaa kirjanpityötä lakitiedon noudattaen myös puuttuneen tarvittaessa kysymällä tai neuvoa antamalla, kun kirjanpitovelvollisen toimintaa sitä vaatii.

Monet tilitoimistot jo useita vuosia ovat tarjonneet omille asiakkailleen Business Advisor - palveluita eli asiantuntijan neuvontapalveluita lisäpalveluina liiketoiminnan erityistilanteisiin, kuten esimerkiksi yrityksen arvonmäärittämisestä, verotuksesta, yrityskaupoista tai yritysjärjestelyistä. Opiskelun alkuvaiheessa olin utelias tietämään, mitä Business Advisor tarkoittaa ja vaatikko erillistä koulutusta ja näin tiedustelin tästä pienessä tilitoimistossa työskentelevältä kirjanpitäjältä, jonka nimen alle lukee myös isoina kirjoina Business Advisor. Business Advisor on tilitoimistoalalle räätälöity valmennuskoulutus, jonka suorittamalla oletetaan, että pystyt antamaan asiakkaillesi yritysneuvontapalveluita. Yritysneuvoja käytännössä voi kulkea yrittäjän rinnalla yrityksen perustamisesta auttamalla selviytyä järjestyshaasteista yritystoiminnan alussa, toimittaa tarvittavat kannattavuuslaskelmat yritystoiminnan kasvuvaiheessa sekä investointien suunniteluissa ja avustaa yritysjärjestelyissä, vaikka sukupolven vaihdossa. Kysyin myös tältä kirjanpitäjältä, kuinka usein yrittäjä tulee kysymään näiden erikoispalveluiden perässä. Hänen mukaansa hyvin harvoin, vaikka hoitamassa yrityksen kirjanpitoa useita tilikausia, haluamatta perehdyt asiakkaan yrityksen toimintaan ja opit lukemaan rivien välistä tunnuslukujen avulla. Ja näiden tietojen avulla voit ennustaa tulevaisuuden skenaarioita tälle yritykselle. Mutta käytännössä, ellei asiakas kysy, kirjanpitäjä pitää tietojansa omana. Kysymykseeni miksi näin tapahtuu, sain suoraan vastauksen, että erikoispalveluita on tarkoitus myydä lisäpalveluina. Käytännössä asiakas tarvitsee näitä palveluita, muttei ole valmis maksamaan niistä erillistä hintaa.

Maahanmuuttajayrittäjän tapauksessa tilanne huononee, kun taustalla saattaa olla omasta maasta tuotu kuva yrittäjyydestä ja kirjanpitäjän työtehtävistä. Kirjanpitäjä on taloushallinnon asiantuntija ja moniosaaja, jonka työhön kuuluu yrityksen kirjanpitoon, laskutukseen, osto- ja myyntireskontraan, verotukseen ja palkkalaskentaan liittyviä toimenpiteitä. Kirjanpitäjän työhön kuuluu paljon sekä rutiiniomaista että ongelmaratkaisua vaativaa työtä. Asiakkaalle kirjanpitäjän työtä on myös maksullista taloushallinnon ammattilaisen tuntityötä,

mistä monet onnellisesti unohtuvat, kun tarttuvat puhelimeen tai tulevat käymään paikan päälle. Suomessa kaikki vastuut yritystoiminnasta ovat yrittäjällä ja näin oletetaan, että yrittäjä selvittää itse tarvittavat tiedot esimerkiksi viranomaiselta tai on valmis maksamaan niistä ostamalla ostopalveluna esimerkiksi omasta tilitoimistosta.

Yritystalouden ja laskennan ammattilaislehdessä *Tilisanomat* (5/2020) lakiasiantuntija Tarja Anunti tuo oma näkemys kirjanpitäjän työstä, kun pohtii siitä, että usein kirjanpitovelvollisen tiedon tarve johtuu aidosti tietämättömyydestä. Silloin kirjanpitäjältä odotetaan valmiutta puuttumaan asiaan ja täydentämään tietoa, miten erilaisissa taloushallintoon liittyvistä tilanteista pitää toimia, ja minkälaisia selvityksiä kussakin tapauksessa pitää toimittaa omalle kirjanpitäjälle. Kirjanpitäjän täytyy opasta yrittäjää toimia lainmukaisesti ja myös näin näkisin myös selittää, mitä laki vaatii kussakin tapauksessa. Kokonaisuudessa yllä mainitut seikat korostavat kirjanpitäjän rooli yritystoiminnan prosesseissa ja hänen omaa vastuutansa tilanteissa, joissa kirjanpitovelvollisella on puutteellisia tietoja tai kirjanpitäjälle toimitettu aineisto vaatii täydennystä.

Muuttuva kuva kirjanpitäjästä tuo mukaansa muutoksia todennäköisesti myös tilitoimiston työhön. Eletään nyt siirtokauden aikana, mutta olisi mielenkiintoiselta tehdä oman tutkimuksen tästä aiheesta ja haastatella tilitoimistoja selvittääkseen heiden näkemykset siitä, että tulevaisuudessa entisestään enemmän korostuu kirjanpitäjän työssä neuvontaa ja muun muassa puuttumisvelvollisuus, tarkkailu- sekä selvitysvelvollisuudet ja miten taloushallinnon ammattilaisen työn tullaan hinnoittelemaan.

3.4.2 Asiakaspalvelun haasteet maahanmuuttajayrittäjien kanssa

Tässä opinnäytetyössä lähestytään tutkimaan tilitoimiston rooli maahanmuuttajayrittäjyydessä tukeutumalla yllä mainitun kirjanpitäjän velvollisuuteen käyttää omassa työssä muuan muassa hyvää kirjanpitolittoa ja näin myös velvoitteen puuttua asioihin, kun kirjanpitovelvollisilla on aidosti tiedon puutteita. Tähän kytkeytyvät hyvän asiakaspalvelun periaatteet sekä asiakaslähtöinen ajattelutapa, joiden mukaan hyvä asiakaspalvelu pyrkii aina erinomaiseen asiakaskokemukseen. Nykypäivänä kuluttajalla on varaa valita, missä yrityksessä hän haluaa asioida, ja asiakkaan halutaan palaavan uudestaan käyttämään yrityksen palveluita. Asiakaslähtöisellä palveluajattelulla pyritään vastata asiakkaan tarpeisiin, parantaa tuottavuutta sekä asiakaskokemusta. Asiakaslähtöinen ajattelutapa on oltava koko organisaation laajuinen tapa ajatella ja käsitellä asiakkuuksia. Asiakastapaamistilanteen perimmäisimpänä tarkoituksena tavoitellaan luottamuksen rakentaminen. Palvelun tarjoajana eli meidän tapauksessamme kirjanpitäjänä tulee viestittää tapaamisessa, että hän on aidosti kiinnostunut asiakkaan asioista ja haluaa ratkaista hänen ongelmiansa.

Vaikka asiakaslähtöisyyden nykytärkeys asiakaspalvelutilanteissa on itsestään selvää koko organisaation tuottavuuden kasvun näkökulmasta, siitäkin huolimatta asioimassa tilitoimistoissa törmää tilanteeseen, ettei ole kiinnostuneita rakentamaan asiakkuussuhteita maahanmuuttajayrittäjän kanssa. Toiset tilitoimistot markkinoivatkin itseä kuin suomen kielellä palvelevaa tilitoimistoa. Ja jopa silloin, kun ehdotat luoda avuksi asiakirjoja kahdella kielellä niin, että ne palvelisivat sekä kirjanpitäjää, että asiakasta samaan aikaan, saat vastaukseksi, ettei ole tarvetta, kun he ovat ilmoittaneet asiakkaalle, että asiointikieli on suomi.

Toiset tilitoimistot tarttuvat markkinoilla olevaan paikkaan palvelemaan maahanmuuttajayrittäjiä, mutta kun huomaavat kuinka paljon he vievät aikaa verrattuna kantasuomalaisen yrittäjään, vetäytyvät pois.

Olen ollut tietoinen tästä tilanteesta opinnäytetyön tutkimuksen aloittaessa ja siksi halusin keskustella tästä myös maahanmuuttajayrittäjien kanssa haastatteluiden aikana. Itse näen tilitoimiston rooli avainasemassa maahanmuuttajayrittäjien yritystoiminnassa, mutta olen hyvin kiinnostunut, kuinka maahanmuuttajayrittäjä suhtautuvat asiointiin tilitoimistojen kanssa.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimuksen eteneminen

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää haastattelujen avulla maahanmuuttajayrittäjän suurimmat haasteet yritystoiminnan aloittaessa Suomessa sekä saada heiltä arvioinnit saamistaan yritysneuvontapalveluista. Maahanmuuttajayrittäjyyttä ei ole kovin hyvin tutkittu. Pääsääntöisesti tutkimukset koskevat tietyt ryhmät maahanmuuttajayrittäjistä, muttei koko ilmiötä kokonaisuudessaan. Tähän tutkimukseen halusin saada monipuolisen kuvan tilanteesta, eikä pelkästään maahanmuuttajayrittäjien näkemyksen asiasta. Tämän vuoksi haastatteluihin oli myös pyydetty eri organisaatioiden edustajat, jotka tavalla tai toisella asioidivat maahanmuuttajayrittäjien kanssa yritystoiminnan eri vaiheissa, mutta enimmäkseen kuitenkin alusta. Näin haastatteluihin on osallistunut asiantuntija ELY-keskuksessa, joka arvioi yritystoiminnan kannattavuutta ja toimivuutta yrityksen perustamisen jälkeen, asiantuntijat Imatran KEHY:stä sekä Lappeenrannan WIRMA:sta, jotka käytännössä palvelevat yrittäjiä yritystoimintaan liittyvistä asioista, sekä Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteiden Momentin asiantuntija.

Opinnäytetyön aloittaessa oli tarkoitus rajoittaa oman tutkimuksen selvittämällä tilanteen Venäjältä kotoisin oleviin maahanmuuttajayrittäjiin. Mutta tutkimuksen edettäessä huomasin, että samanlaiset ongelmat saattavat koskea kaikkea maahanmuuttajayrittäjiä, enkä nähnyt enää tarpeellisena erota yhden ryhmän muista, vain päinvastoin haastatteluihin monipuolinen osallistuminen yrittäjien puolesta antoi mahdollisuuden puhua tilanteesta kokonaisuudessaan.

Haastatteluihin on osallistunut yhteensä viisi maahanmuuttajayrittäjää, joista kolme on kotoisin Venäjältä ja 2 muista maista Etelä-Euroopasta. Yrittäjät, jotka ovat osallistuneet haastatteluihin, toimivat eri puolella Suomea, erilaisissa aloissa: luvanvaraisessa tavarankuljetusalalla, kerhotoiminnassa eri ikäisten lasten kanssa, ravintola-alalla, valokuvaus toimialalla sekä taide- ja suunnittelualalla. Toisilla toiminta on jo kasvuvaiheessa, jolloin voivat sallia itselle kesälomaa, toisilla vasta yrityksen perustamisen vaiheessa, mutta taustana on hieman kielteinen kokemus yrittäjyydestä. Heitä yhdistää vain heidän maahanmuuttajayrittäjänsä tausta sekä suostumus tutkimuksen haastatteluun.

Suomessa väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku huolestuttaa tulevaisuuden kannalta. Maahanmuuttajayrittäjissä nähdään mahdollisuutta ja potentiaalia vaikuttaa positiivisesti tähän ongelmaan. Kun maahanmuuttajayrittäjille myönnetään niin tärkeän roolin, olen päättänyt lähestyä tutkimukseen ajatuksella, että näen maahanmuuttajayrittäjyyden ilmiössä hyvin laajan ja monipuolisen vaikutus koko Suomen yhteiskuntaan.

Maahanmuuttajayrittäjät niin kuin myös maahanmuuttajat halutaan suomalaiseen yhteiskuntaan täysivaltaisiksi jäseniksi, puhuen maahanmuuttajien integraatiosta suomalaiseen yhteiskuntaan sekä sen monikulttuurisuudesta. Ja tässä tapauksessa halutaan, että toisesta maasta muuttanut ihminen löytää yhteiskunnassa oman paikkaansa olla ja toimia.

Maahanmuuttajien kesken yrittäjyys pidetään hyvänä ja nopeana tapana maahanmuuttajalle työllistyä sekä kotoutua uuteen kotimaahan sekä kulttuuriin. Mutta itse haluaisin haastatteluihin osallistuvilta yrittäjiltä tiedustella pitääkö tämä näkemys paikkaansa tai olisiko tässäkin parannusehdotuksia ja kehitysideoita.

4.2 Haastattelut asiantuntijoiden kanssa

Aloitin tutkimuksen haastatteleamalla ELY-keskuksen yritysasiantuntijaa Hermann Laurila, joka seuraa työkseen yrityksen toimivuutta sekä kannattavuutta yrityksen perustamisen jälkeen pääsääntöisesti ensimmäisten muutaman vuoden aikana ja antaa joko myöntäväisen tai kielteisen osapäätöksen yrittäjän jatko-oleskelulupahakemuksen käsittelyn varten Maahanmuuttovirastoon. Otin yhteyttä suoraan Hermann Laurilaan ja pyysin haastatteluun, kun vuosi aiemmin Laurila on itse tehnyt tutkimuksen, joka käsittelee Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevaa maahanmuuttajayrittäjyyttä Suomeen.

Kun Suomeen perustetaan yritykset ja yritystoiminnan perusteella haetaan oleskelulupa, sen hakemuksen käsittelyyn kuuluu kaksi vaihetta. Laurila on osannut osoittaa minulle, että ELY-keskus on lupavironomainen, jonka tehtävänä on valvoa, kuinka luvan edellytykset täyttyvät. Näin ensin ELY-keskus tekee omasta puolesta osapäätöksen siitä, onko elinkeinotoiminta kannattavaa ja riittäkö yrittäjälle toimeentuloa oman ja perheen tarpeisiin. Ja vasta sen jälkeen Maahanmuuttovirasto antaa lopullisen päätöksen. (Laurila 2022.)

Laurilankin mielestä, maahanmuuttajayrittäjien erityispiirre on se, että he näkevät markkinoiden heikkouksia ja potentiaalia, joihin tarttuvatkin. Maahanmuuttajayrittäjät analysoivat markkinatilannetta ikään kuin ulkopuolelta. Näin on helpompi tunnistaa tarpeet, joiden osalta markkinoilla ei ole vielä tarjontaa tai tarjonta on hyvin vähäinen. Kaiken lisäksi maahanmuuttajayrittäjät itsessään luovat uusia markkinoita, kun heillä on sellaisia tarpeita ja kysyntää, mitä Suomessa ei ole aiemmin ollut. Kaikista ilmeinen esimerkki on ruoka ja siihen liittyvä kysyntää. Perustamalla yrityksen he työllistävät ensin itsensä, myöhemmin muitakin. Työpaikat syntyvät yrityksiin, josta hyötyy koko yhteiskunta. Puhuen naapurimaasta, vaikka Suomella on yhteinen raja Venäjän kanssa, se ei ole katsottu olla syynä Venäjältä kotoisin oleville maahanmuuttajayrittäjille osoittaa aktiivisuutta perustamaan yrityksiä Suomeen. Venäjältä kotoisin yrittäjillä havainnoidaan, että itse elinkeinotoiminta ei ole kuitenkaan syy yritystoiminnan perustamiseksi, vaan taustalla usein perheen yhdistäminen tai

esimerkiksi kiinteistönomaisuutta Suomessa. Vaikka Venäjältä (ennen sotaa Ukrainassa) on ollut paljon pyrkimyksiä perustaa yrityksen Suomeen ja yritystoiminnan perusteella muuttaa Suomeen, pitää muistaa, että Suomessa paljon opiskelijoita eri puolta maailmaa, joiden toimesta Suomeen perustetaan säännöllisesti esimerkiksi ravintola-alalla yrityksiä. Myös Venäjältä ainakin aiemmin on tullut paljon maahanmuuttajayrittäjiä, kun katsoivat, että näin oli helpompi päästä EU:n sisämarkkinoille, mutta jatkoi, että yrittäjiä, jotka ovat menneet kansainvälisiin markkinoihin on ELY-keskuksen tietojen mukaan suhteellisesti vähän. (Laurila 2022.)

Sitä huolimatta, että maahanmuuttajayrittäjyys erottuu kantasuomalaisten yritystoiminnasta vain periaatteessa yrittäjän kotimaan taustalla maahanmuuttajayrittäjän määritelmän mukaan, näkisin silti, että maahanmuuttajayrittäjyys on hyvin monimutkainen ja konstikas kokonaisuus, jolla on paljon vuorovaikutuksia ja vaikutuksia meidän yhteiskuntaamme. Ottaen huomioon maahanmuuttajayrittäjyyden taloudellinen vaikutus yhteiskuntaan, Laurila huomasi, että ELY-keskus joutuu paljon arvioida yrittäjän valmiuksia elinkeinotoiminnan pyörittämiseen ja kehittämiseen (Laurila 2022). Uudenmaan ELY-keskuksen verkkosivuilla on kerrottu yksityiskohtaisesti, mitä kaikkea ELY-keskus arvioi. Näin esimerkiksi, ELY-keskus valvoo, että Suomessa rekisteröidyssä yrityksessä on y-tunnus ja yritystoiminta tapahtuu nimenomaan Suomessa rekisteröidyssä yrityksessä. ELY-keskus valvoo, että yrityksen liiketoiminta täyttää kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden edellytykset. Vaikka yritystoiminnan alkuvaiheessa toimeentuloon voivat sisältyä tietyillä edellytyksillä muitakin tuloja, pääsääntöisesti yrittäjän toimeentulo pitäisi olla turvattu yritystoiminnasta saatavalla tulolla. ELY-keskus olettaa, että yrittäjän pitää ymmärtää hänen vastuunsa ja näin myös osata arvioida omat valmiudet yritystoiminnan pyörittämiseen ennen, kun ryhdyt yrittäjäksi toiseen maahan. (Uudenmaan ELY-keskus.)

Haastattelu Laurilan kanssa on auttanut hypätä pois yrittäjän puolesta ja katsoa tilanteen kokonaisuudessa ja tuoda tutkimukseen myöskin viranomaisten näkemyksen asiasta. Niin kuin myös meidän keskustelumme on auttanut ymmärtää sen jälkeen haastatteluissa yrittäjien kanssa, miksi toiset vaikka tekemällä virheitä onnistuvat selviytyä yrittäjyyden haasteista ja toiset joutuvat lopettamaan elinkeinotoiminnan ja aloittamaan alusta. Meidän keskustelussamme tiedustelin Laurilalta, kuinka paljon ELY-keskus puuttuu yrittäjän asioihin, kun huomaavat toiminnan tai tietojen ilmeisiä puutteita tai virheitä. Laurila kommentoi, että tapauskohtaisesti, puhelinkeskustelussa tai sähköpostilla esimerkiksi voidaan opastaa hakuprosessista tai joissakin asioissa antaa vinkkejä tai neuvoa, mutta suoraan yritysneuvontaa ei anneta. Lähtökohtaisesti ELY-keskus neuvoo prosessin osalta, mutta yhdenvertaisuusperiaatteella ELY-keskuksella ei ole mahdollisuutta pitää yritysneuvontapalveluita yrittäjille resurssien puutteen vuoksi. (Laurila 2022.) Lopun lopuksi, yrittäjä tekemällä

oleskeluluvan hakemuksen yritystoiminnan perusteella on vakuuttanut viranomaisia, että hänellä on tarpeellisia valmiuksia, tietoja ja osaamisia pyörittämään yritystoiminnan muussa maassa. Tilanne vaikuttaisi hyvin ristiriidalta, jos tämän jälkeen viranomaiset aloittaisivat antamaan neuvoja elinkeinotoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Haastattelemalla asiantuntijat Imatran Kehystä Jani Saajanlehdon sekä Lappeenrannan Wirmasta Hanna Anttosen, jotka tarjoavat yrittäjille yritysneuvontapalveluita. Imatran Kehy (Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy) pidetään Suomen vanhimpana kehitysyhtiöllä. Maantieteellisesti heidän vastuualueeseensa kuuluvat Imatran, Ruokolahden sekä Rautjärven alueet. Ja tehtävänä on sekä toimivien että aloittavien yritysten neuvontaa sekä elinkeinoliittisten projektien toteuttamiseen ja rahoitukseen liittyvät ongelmanratkaisutehtävät.

Imatran Kehy hyvin yleistasolla on kommentoinut, että yrittäjät ottavat heihin yhteyttä sekä Suomesta että ollen vielä Suomen ulkopuolella, esimerkiksi Venäjältä, kun vielä kaksi kolme vuotta sitten nimenomaan Venäjältä kotoisin olevat yrittäjät muodostuivat suurin ryhmän maahanmuuttajayrittäjistä, jotka ovat hakeneet Kehystä neuvoja. Kehyn resurssin ovat hyvin pienentyneet viimeisten vuosien aikana ja näin asiantuntijoiden määräkin on paljon vähemmän kuin vuosia aiemmin. Mutta yritysneuvontapalvelut ovat maksuttomia ja saatavilla ainakin suomeksi, englanniksi ja venäjäksi (tilanne haastattelun aikana). Yritysneuvontapalvelut eivät koske esimerkiksi kirjanpitoon tai verotukseen liittyviä kysymyksiä, niistä on parempi kysyä tilitoimistolta. Ja olen saanut tietoa, että Imatran alueella, ainakin yksi tilitoimisto palvelee esimerkiksi venäjäksi, josta annetaan tietoa asiakkaille, jos siitä kysymys tulee vastaan. (Saajanlehto 2021.) Itse näkisin, että tilitoimistossa saattaa olla ajankohtaisemmat tiedot, mutta asiantuntija sanoi, *"ettei he halua viedä leipää toiselta"* (Saajanlehto 2021).

Vaikka Wirmalla käytössä on enemmän resurssia, yritysasiantuntijan Hanna Anttosen viesti oli samankaltainen. Wirma on Lappeenrannan kaupungin yrityspalveluyksikkö, joka antaa maksutonta yritysneuvontaa Lappeenrannan alueella aloittaville ja toimiville yrittäjille ja toimivat paikallisena Uusyrityskeskukseksi. Haastattelussa Anttonen kertoi, että he saavat yhteydenotot yrittäjiltä, jotka vasta aikovat perustamaan yrityksen tai keiden yritystoiminta on jo käynnissä, ja he ovat etsimässä esimerkiksi ratkaisua toimitila- tai rahoitushaasteisiin. Yritysneuvontapalvelut ovat saatavilla suomeksi ja englanniksi. Yritysneuvontapalvelua saa käyttää useita kertoja. Ja Anttosen oman arvioinnin mukaan näin he ovat pärjänneet hyvin ja yhteisymmärrystä asiakkaiden kanssa löytyi. Anttonen arvelee, että maahanmuuttajayrittäjillä on saman tyyppiset ongelmat kuin myös kantasuomalaisilla yrittäjillä, kun kyseessä on toimialan liittyvät asiat. Yrityksen perustamisvaiheessa maahanmuuttajataustaisuus

korostuu, mikäli Suomen kulttuuri ja toimintatavat ja lainsäädäntö ovat vielä vieraat. (Anttonen 2022.)

Molemmat yksiköt sekä Kehy Imatralla, että Wirma Lappeenrannassa toimivat ajanvarauksella ja vapaan ajan odotusaika on keskimääräisesti muutamasta päivästä eteenpäin. Neuvontapalvelut toimivat vain ajanvarauksella. (Anttonen 2022, Saajalehto 2021.)

Viimeiseksi mutta hyvin arvokkaaksi asiantuntijaksi haastattelin Outi Karreisen Lappeenrannassa toimivassa Eksoten Ohjaus- ja neuvontayksiköstä Momentti, joka toimii maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteinä. Karreinen palvelee Momentissa ohjaus- ja neuvontapalveluissa vajaa kaksi vuotta. Hän sanoo, että heidän palveluissansa erityistä on se, että kuka tahansa voi tulla kysymään neuvoa, eikä ole pakko jättää oma nimensä yksikön kirjoihin, näin on mahdollista asioida täysin anonyymisti.

Karreinen huomaa, että maahanmuuttajayrittäjyyden haasteselvitys on hyvin aiheellinen ja ajankohtainen teema. Maahanmuuttajayrittäjällä käytössä on paljon vähemmän palveluita, kuin esimerkiksi pakolaisilla, muttei ole vähemmän ongelmia arkipäivissä. (Karreinen 2022.)

Heidän omat tilastonsa kertovat, että ajanjaksolla 1.9.2021-9.9.2022 on ollut 2944 kappaletta yhteydenottoja (ei kävijämäärää) Momentin palveluun. Näistä yhteydenotoista vain 36 tilanteessa on ollut Suomeen muuton syynä merkitty yrittäjyys, työmarkkina-asema on ollut yrittäjä 108 yhteydenotossa. koska he eivät pitää rekisteriä, jossa ihmisten pitäisi tunnettautua, ei ole tietoa, kuinka monta yrittäjästatuksella ollutta henkilöä on Momentin palveluja käyttänyt. Karreinen korostaa, että yrittäjä voi hakea neuvoa muihin asioihin, ja heille ei käy ilmi hänen yrittäjyydestään. (Karreinen 2022.)

Nimenomaan maahanmuuttajayrittäjistä Karreinen kertoo, että heidän palvelupisteessään ei ole yritysneuvontaasiantuntija tai taloushallinnon ammattilaista, näin Momentin henkilöstön toiminta on rajallinen, he eivät voi ottaa kantaa näiden alojen kysymyksistä, mutta neuvovat mihin kannattaa ottaa yhteyttä, esimerkiksi Wirmaan Lappeenrannassa. Jos maahanmuuttajayrittäjä ei koe saavansa riittävästi apua Wirma:sta, *”silloin joudutaan miettiä muita vaihtoehtoja”*, Karreinen sanoo. (Karreinen 2022.)

Maahanmuuttajayrittäjyydellä on erilaisia alkusyyt. Mutta useimmiten Karreisen mukaan maahanmuuttajayrittäjällä taustalla on negatiivista kokemusta työllistymään Suomen työmarkkinoilla, joiden perusteella hän päättää ryhtymään yrittäjäksi ja näin työllistä ainakin itsensä. On tapauksia, milloin Suomeen tullaan työksi, ajan myötä perustetaan oman yrityksen ja sen jälkeen tuodaan oma perheensä. Näissä tapauksissa maahanmuuttajayrittäjällä usein on yrittäjäkokemusta kotimaasta ja asianmukainen koulutus. (Karreinen 2022.)

Haastattelusta Karreisen kanssa on tullut ilmi siitä, että maahanmuuttajayrittäjä kokee erilaisia haasteita sekä yritystoiminnan perustaessa, että myöhemminkin. Haasteet ja ongelmatilanteet eivät välttämättä soraan koskevat elinkeinotoimintaa, mutta ne ovat silti ongelmia, joihin hän joutuu etsimään ratkaisua ja törmää usein seinään. Suurin ongelmana on kielitaito, joka on puutteellinen maahanmuuttajayrittäjillä. Ja näin asiointi viranomaisten kanssa on hyvin hankalaa. Usein todetaan, että kielitaito on heikko ja palvelu loppuu siihen. (Karreinen 2022.)

Kysymykseeni integraatiosta Suomen yhteiskuntaan, Karreinen kertoi, että se on monimutkainen asia. Toisaalta ryhtymällä yrittäjäksi maahanmuuttajayrittäjä saa paremman aseman ja näin oman paikan yhteiskunnassa. Mutta on yrittäjiä jotka ovat perustaneet yrityksen oman verkoston avulla, ovat saaneet asiakkaita, jotka puhuvat heidän äidinkielellänsä, yritystoiminta on sujunut koko ajan, eivätkä he joutuneet kohtamaan haasteita, joita voisivat pakottaa heitä asioimaan ulkopuolisen maailman kanssa. Näin he eivät ota kontaktia yhteiskuntaan ja jäävät täysin ulkopuoliseksi.

4.3 Maahanmuuttajayrittäjyyden haasteita

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää vastauksia pääkysymyksiin, mitä haasteita maahanmuuttajayrittäjä kohtaa yritystoiminnan aloittamassa ja sen kehittämässä sekä minkälaisia yritysneuvontapalveluita maahanmuuttajayrittäjä käyttää ja pääseekö hän hyödyntämään saamansa palveluita omassa yritystoiminnassa. Haastattelukysymykset muodostettu käyttäen pohjaksi teoreettista viitekehystä ja tehtyjen havaintojen perusteella. Haastatteluissa yrittäjien kanssa pyrin selvittämään minkälaisia yritysneuvontapalveluita maahanmuuttajayrittäjä, hänen mielestään, kokee tarvitsevansa ja onko yritystoiminnalla positiivinen tai negatiivinen vaikutus integraatioon suomalaisyhteiskuntaan.

Kun tutkimuksen tavoitteena oli saada kokemukseräisiä tuloksia, haastatteluihin oli pyydetty kuusi maahanmuuttajayrittäjää, joista yksi peruutti haastattelun haastateltavan esteiden vuoksi. Näin tutkimukseen on osallistunut viisi yrittäjää. Kaikki yrittäjät asuvat eri puolilla Suomea ja toimivat eri toimialoilla kuten graafinen suunnittelu ja muotoilu, valokuvaus, varhaiskasvatuksen toimiala, ravintola-ala sekä maanteiden tavaraliikenne. Kaikilla yrittäjillä on vähintään ammatillinen koulutus taustalla.

Suurin osa haastateltavista kokee, että puutteellinen suomen kielitaito ja kulttuurien erot tuovat pettymyksiä ja aiheuttavat ongelmatilanteita jo yritystoiminnan perustamisen prosesseissa, mistä kävi ilmi myös Jorosen (2012) tutkimuksen tuloksista. Haastatteluista saadut tiedot osoittavat, että yrittäjä selviää näistä tilanteista melko hyvin käyttäen englannin kieltä asioimassa viranomaisten kanssa ainakin Etelä-Suomessa. Sama yrittäjä myös lisäsi, että

hän on yrittänyt itsenäisesti selvittää kaikki tarvittavat tiedot liittyen yritystoimintaan ja hakenut neuvontaa mieluummin viranomaisilta. Hänen mielestään, viranomaisten edessä kaikki ovat tasavertaisia. Viranomaiset antavat toimintaohjeita ja neuvontaa faktojen perusteella ottamatta huomioon yrittäjän taustatietoa.

Valtaosa haastateltavista kokee kuitenkin, että nimenomaan puutteellinen suomen kielen taito saa heidät hakeutumaan apua ja neuvontaa ensin omalla äidinkielellä lähipiiristä, kun näkevät, että esimerkiksi verotukseen tai kirjanpitoon liittyvät käytännölliset asiat ovat liian hankalat käsiteltäväksi suomeksi tai jopa englanniksi. Toinen yrittäjä on huomauttanut myös se, että maahanmuuttajayrittäjän on vaikeaa saada palvelua suomeksi alkuperäisesti, kun tuntuu, että asiantuntija ei edes vaivautu yrittämään ymmärtää, mistä ongelmasta voi olla kyse, kun vain käskee varaamaan tulkin asioitaessa heillä.

Vaikka yrittäjät myöntävät, että keskimääräisesti maahanmuuttajayrittäjällä on puutteellinen suomen kielen taito, kaikki pääsivät yksimielisyyteen siitä, että yritystoiminnan ohella ei jää aikaa opiskelemaan suomen kieltä. Ja tässä he muistuttavat siitä, että yrittäjä joutuu pitää huolta yritystoiminnasta ja takaa samalla tulolähteen perheen tarpeisiin. Ja näin todistamaan viranomaisille riittävästä tulotasosta oleskeluluvan jatkohakemuksessa. Mutta silti suomen kielen osaaminen on tarpeellinen viimeistään silloin, kun haluat mennä mukavan alueen ulkopuolelle ja hakea uusia kantasuomalaisia asiakkaita. Suomalaisen kulttuurin erityispiirteeltään suomalaiset ovat varuillaan ja suhtautuvat valppaasti uusiin palveluihin, jotka nimenomaan maahanmuuttajayrittäjä tarjoaa tarttuen markkinoilla oleviin puutteisiin. Ilman riittävä suomen kielen taitoa, on vaikea ymmärtää itse Suomen kulttuuria ja toimintatapoja ja lähestyä tuotteen tai palvelun markkinointiin oikein. Näin asiakkaiden hankintaprosessi on erittäin haastava maahanmuuttajayrittäjälle.

Haastatteluissa on noussut esille myös rahoituksen haaste aloittavalle maahanmuuttajayrittäjälle. Verrattuna kantasuomalaisiin yrittäjiin, maahanmuuttajayrittäjän on vaikea saada pankkilainaa eikä lienee mahdollisuutta lähipiiristäkään saada rahallista avustusta takamaan kuukausituloja. Näin yritystoiminnasta muodostuu ainut tulolähde, jonka silti ei välttämättä riittää kattamaan kaikki tarvittavat yritystoiminnan menot. Maahanmuuttajayrittäjä joutuu kärsimään osa menoista ja yrittää hoitaa niitä itse. Näin esimerkiksi toimiyritykset ottavat kirjanpidon itselle hoidettavaksi niin pitkälle, kuin mahdollista. Usein yrittäjät hakevat apua yritysneuvontapalveluista, osallistumalla kursseihin tai seminaareihin. Mutta kaikki haastateltavat yrittäjät olivat siitä mieltä, etteivät ole saaneet paljon tai riittävästi tietoa niistä irti ja näin eivät koe niitä olevan hyvin hyödyllisinä omassa liiketoiminnassa. Maahanmuuttajayrittäjä olisi halukas hakea käytännölliset ohjeet, miten esimerkiksi hän pääsee itse hoitamaan kirjanpidon ainakin yritystoiminnan alusta yllä mainituista syistä. Maahanmuuttajayrittäjä

ei ole kiinnostunut siitä, että monta yhtiömuoto voi olla, hän olisi enemmän kiinnostunut, miksi juuri hänen tapauksessansa, esimerkiksi, juuri toiminimi on paras vaihtoehto. Näin haastatteluissa oli mainittu, että yrityspäätös olisi tarpeellinen maahanmuuttajayrittäjille eri kielillä, jossa hyvin helpolla kielellä kerrotaan yritystoiminnasta, sen haasteista ja velvollisuuksista, yritysmuotojen eroista, kirjanpidon perussäännöistä sekä ohjeista vero-
tietojen toimittamisesta Verohallintoon.

Yrittäjät huomaavat, että yleisesti ryhtyminen yrittäjäksi ja riskien ottaminen tuntuu paljon helpommalta, kun löytyy sekä vertaistukea että tukea lähipiiristä. Ja pitävät välttämättömänä, vaikka lähtökohtaisesti mahdottomana edellytyksenä yritystoiminnan alkuvaiheessa mahdollisuus käyttää omia rahavaroja ja muita tulolähteitä kuin pelkästään yritystoiminnasta.

Kaikille haastateltaville maahanmuuttajayrittäjille yritystoiminta on ollut ainoa mahdollisuus työllistyä Suomessa ja näin saada oman paikan olla ja toimia Suomen yhteiskunnassa, kun ei ollut saatu palkkatyötä työmarkkinoilta. Näin haastatteluista on noussut myös esille, että ensinnäkin pitää saada yhteiskunnan hyväksymään integraatioprosesseja ja ajatuksen siitä, että tänne tullaan perustamaan yrityksiä eri puolelta maailmaa tarjoamaan jotain, mitä ei ole vielä ollut Suomen sisämarkkinoilla: uusia elämyksiä, palveluita ja tuotteita.

5 Yhteenveto ja pohdinta

5.1 Maahanmuuttajayrittäjyyden monipuolisuus ja haastavuus

Suomessa yleisesti ajatellaan, että yrittäjyys on hyväksi Suomelle ja Suomen yhteiskunnalle. Yritykset luovat uusia työpaikkoja, takaavat monipuolisuutta ja valinnan saatavuutta, yrityksessä tehdään suurin osa keksinnöistä ja tuotteiden ja palveluiden kehityksistä. Suomessa arvostetaan yrittäjyyttä ja pidetään Suomi yritysystävällisenä maana. Mutta suomalaisten suhtautuminen yritystoimintaan muuttuu, kun aloitetaan puhua maahanmuuttajayrittäjyydestä. Näin Imatralla aikoinaan oli avattu ensimmäinen miesten parturiliike, joka tarjosi miehille hiustenleikkaukset ilman ajanvarausta. Ulkomaalaisen parturiyrittäjän erikoispiirre erilaisen leikkaustekniikan lisäksi oli myös hyvin edulliset hinnat. Nimenomaan hinnat olivat keskustelujen perustana sosiaalimediassa, jossa imatralaiset arvostelivat uutta palvelua ja muun muassa kehottivat noudattamaan Suomen lainsäädäntöä ja muistamaan verojen maksun. Minua hämmästytti, kuinka imatralaiset ovat suhtautuneet maahanmuuttajayrittäjään, joka on tuonut Imatralla uutta palvelua. Kantasuomalaiselle yrittäjälle löytyisi puolustajia, jotka osaisivat kiinnittää huomioita palvelun erikoisuuteen ja tuoda esille sen etuja, muttei maahanmuuttajayrittäjän tapauksessa.

Maahanmuuttajayrittäjät erottuvat kantasuomalaisista yrittäjistä nimenomaan sillä, että katsovat markkinat ulkopuolisesti ja näkevät sen puutteita ja näin itselle potentiaalia. Maahanmuuttajayrittäjällä taustalla on oma kulttuuri ja muun muassa omat palvelu- ja tuotetarpeet. Kun he eivät löydä niille vastaavia hyödykkeitä Suomen markkinoilta, se toimii yritysideana ja sysäyksenä oman yrityksen perustamiselle. Näin maahanmuuttajayrittäjät luovat kysyntää uudelle tuotteelle tuomalla sen mukaan Suomeen. Ja näin ainakin kolme viidestä haastateltavista tässä tutkimuksessa ovat tuoneet markkinoille aivan uuden tuotteen tai palvelun, joka ei ollut Suomessa tarjottu tai tarjonta oli hyvin vähäinen. Yrityksen perustamiseksi alkuperäiseksi syyksi tämän tutkimuksen haastatteluissa nousee kuitenkin vaikeuksia työllistyä Suomen työmarkkinoilla.

Suomessa väestö ikääntyy ja syntyvyys laskee pysyvästi jo yli kymmenen vuoden ajan. Ilta-lehdessä 27.lokaakuuta (2022) on julkaistu tuore artikkeli nimellä ”*Suomen syntyvyys romahti*”, jossa kerrotaan, että Tilastokeskuksen mukaan alkuvuonna 2022 Suomessa on syntynyt pienin määrä vauvoja vuodesta 1900, mutta kuolleiden määrä vuodesta 1945 oli suurin (Ilta-lehti 2022). Se heijastuu suoraan työmarkkinoihin, jossa kaikille aloille ei riitä työntekijöitä. Suomi näkee ratkaisun työmarkkinoiden ongelmiin työvoiman maahanmuuton kehittämisessä panostamalla erityisesti maahanmuuttajayrittäjyyteen. Maahanmuuttajayrittäjä työllistää ensisijaisesti itsensä perustamalla yrityksen tänne, mutta myös mahdollisesti

muitakin ajan myötä. Tämän tutkimuksen haastateltavat osoittivat, että maahanmuuttajayrittäjä verrattuna kantasuomalaiseen yrittäjään työllistää helpommin maahanmuuttajia yhteenkuuluvuuden tunteiltaan.

Nähdessään yrittäjyyden potentiaalin ja myönteisen vaikutuksen Suomelle, yrittäjyyttä kannustetaan ja tuetaan valtakunnallisesti sekä kantasuomalaisia että maahanmuuttajayrittäjiä. Tässä tutkimuksessa oli mainittu vain muutama taho, joka tarjoaa yritysneuvontapalveluita ja tukea yrittäjän arkeen. Pitää korostaa, että yritysneuvontaa ja tukea on saatavilla kaikille yrittäjille, myös maahanmuuttajayrittäjille, jotka ovat vasta aikomassa perustaa yrityksen Suomeen. Suomessa pyritään luomaan suotuisat olosuhteet yritystoimintaan, sen kehittämiseen ja kansainvälistymiseen. Kun kotimaiset markkinat ovat hyvin rajoitetut, tarvitaan yrityksiä, jotka pärjäisivät kansainvälisillä markkinoilla. Näin pyritään myös houkuttelemaan Suomeen menestyviä yrityksiä, joilla on potentiaalia kasvuun myös kansainvälisellä tasolla.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajayrittäjyyden haasteiden koostumus haastattelujen avulla. Tarkoituksena oli luoda mahdollisesti kokonainen kuva tilanteesta, ja näin haastatteluihin oli pyydetty myös asiantuntijat, jotka ovat välittömästi vuorovaikutuksissaan maahanmuuttajayrittäjien kanssa, eli yritysasiantuntija ELY-keskuksesta, yritysneuvonasiantuntijat paikallisesta KEHY:stä ja Lappeenrannan kaupungin WIRMA:sta sekä Etelä-Karjalassa toimivasta EKSOTEN alaisesta maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelujen yksiköstä (Momentti). Tarkoituksena oli saada selville, mitä haasteita maahanmuuttajayrittäjät kokevat ja mistä he saavat apua.

Kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä, että yrittäjyys on hyvä vaihtoehto maahanmuuttajalle sekä joskus nopein tie työllistymiseen ja kotoutumiseen. Mutta haastatteluissa ei käynyt ilmi, että kannustamalla perustamaan oman yrityksen, aikovalle yrittäjälle olisi selitetty ja selostettu yksityiskohtaisesti riskit, jotka yrittäjyys tuo mukanaan tai että olisi tiedosteltu yrittäjältä, onko hän tietoinen olevista riskeistä ja velvollisuuksista.

Omasta mielestä maahanmuuttajayrittäjyys on hyvin moninainen kokonaisuus, jolla on keksimiskykyä, taloudellista ja kehittämispotentiaalia. Haastatteluissa tuli ilmi, että edelleenkin kielen puutteellisuus on kaikista haastavin. Suomen kielen taito on tärkeää. Kielitaito helpottaa työllistymistä, opiskelua, asiointia ja ylipäätään sopeutumista uuteen kotimaahan ja kulttuuriin. Mutta kielen opiskelun panostamiseen yksinkertaisesti ei riitä aikaa. Maahanmuuttajayrittäjä joutuu pitämään huolta ensisijaisesti yritystoiminnasta ja takaa samalla tulolähteen perheen tarpeisiin, mitä katsotaan välttämättömäksi tekijäksi todistamaan viranomaisille riittävästä tulotasosta oleskeluluvan jatkohakemuksessa. Työelämässäni olen havainnut, että yrityksen taloushallinto tuo eniten tuskaa jopa kantasuomalaisille yrittäjille. Näin yhä useammin taloushallintotehtävät ulkoistetaan ja ammattilaista apua haetaan

tilitoimistoista. Tilitoimistot toimivat kantasuomalaisille yrittäjille usein neuvonantajana seuraamalla tiheästi yrityksen taloutta ja liiketoiminnan strategista kehitystä. Mutta maahanmuuttajayrittäjän tapauksessa jopa yrityksen taloushallinnon ulkoistaminen tuo haasteita. Heikko suomen kielen taito ei anna mahdollisuutta perehtyä hyvin lainsäädäntöön ja taloushallintoon. Lakiteksti, kirjanpito ja verotus pidetään hyvin vaikeana jopa omalla äidinkielellä. Mutta haastateltavien mukaan tilitoimistossa ei löydy aikaa selittämään asioita maahanmuuttajayrittäjälle. Näin maahanmuuttajayrittäjä joutuu hakemaan apua joko lähipiiristä tai muusta tahosta, joka tarjoaa palveluita yrittäjän äidinkielellä. Nimenomaan tämän seikan pidän itse hyvin huolestuttavana, kun omassa työelämässäni olen havainnut, että tiedonantaja tässä tapauksessa ei omista taloushallinnon osaamista, verotuksen tuntevuutta tai ylipäättänsä tietoa lakisäädännöstä.

Suomen kielen heikko osaaminen ei anna myös mahdollisuutta tutustua suomen kulttuuriin ja toimintatapoihin, näin asiakashankintaprosessi on myös hyvin hankalaa. Tämä heijastuu yrittäjien integraatioon suomen yhteiskuntaan, jossa edelleenkin pelätään ja varotaan kaikkea ulkopuolista.

Haastateltavat yrittäjät kokevat, etteivät ole saaneet riittävästi apua yritysneuvontapalveluista, kun esimerkiksi yrittäjäseminaarissa kutsuttu kirjanpitäjä omassa puhevuorossa keskittyy oman tilitoimiston palveluiden mainostamiseen kuin kertoo siitä, miten kirjanpito tehdään. Tutkimuksesta on saatu tietoa, jota pidän ristiriitaisena, minkä mukaan haastateltavat yrittäjät ovat kertoneet käyttäneensä yritysneuvontapalveluita ja kokeneet ne vähän hyödyllisiksi. Mutta yritysneuvontaasiantuntijat arvelevat itsensä hyvin onnistuneiksi omissa työtehtävissään. Olen pohtinut, mistä eroavaisuudet voivat johtua. Jos tutkimuksessa olisin haastattelut vain yrittäjiä, sanoisin, että yritysneuvontaasiantuntijoiden kannattaa panostaa asiakaspalveluun enemmän ja oppia kuuntelemaan ja kuulla omaa asiakasta. Mutta uskon, että tässä tilanteessa myös näkyy suomenkielitaidottomuus ja näin suomen toimitapojen tuntemattomuus. Suomessa ei päätetä toisen puolesta. Suomessa voidaan tuoda faktoja ja vaihtoehtoja, mutta itse päätös asiasta jätetään hakijan itsensä tehtäväksi. Ja tämä onkin varmasti vaikea ymmärtää, kun toinen odottaa suoraa vastausta.

Missään nimessä en halua minimoida yrittäjien vastuun koko yritystoiminnassa. Haastatte- luissa kävi ilmi, että toiset yrittäjät yrittävät itsenäisesti selvittää asioita, vaivaamalla viranomaisia niin monta kerta, kun tarvetta on. Toiset yrittävät lähipiirin kautta etsiä vastauksia ajankohtaiseen ongelmaan ja ymmärtää yritystoimintaan liittyvät prosessit. Pidän itse yrittäjyyttä hyvin vastuullisena toimintana, silloin useasti yksin vastaat koko toiminnasta, mikä vaatii hyvin laajaa ja monipuolista osaamista. Yrittäjän ahkeruuden lisäksi näkisin, että

hänen myös pitäisi haluta selvittää asioita ja tavoitella osaamisten, tietojen ja taitojen kehittämistä.

Mutta yli kaikista näen tarpeellisena suomen yhteiskunnan muuttumista ja suhtautumista myönteisesti kaikille yrittäjille, puhuisimme me kantasuomalaisista yrittäjistä tai maahanmuuttajayrittäjistä. Kaikissa haastatteluissa tavalla tai toisella yrittäjät avautuivat, että elinkeinotoiminnan perustamisvaiheessa pelotti ensisijaisesti yhteiskunnan suhtautuminen heidän toimintaansa ja kantasuomalaisten asiakkaiden hankkiminen, kun yrittäjä on ulkomaa-laistaustainen.

Pidän erittäin tärkeänä löytää keinot, millä kommunikaatio maahanmuuttajayrittäjien kanssa sujuisi molemmin puolin. Seuraan somekanavissa yksityishenkilöitä, jotka antavat ohjeita ja neuvoa, liittyen yritystoimintaan, vaikka itse ovat todenneet aiemmin, etteivät osaa suomen kieltä. Tilanne on hyvin huolestuttavaa. Olen itse havainnut useita kertoja puutteita heidän viesteissään.

5.2 Luotettavuustarkastus

Tutkimuksessa luotettavuus on tarkistettu useiden lähteiden sekä monipuolisten haastattelujen avulla. Kun laadullisessa tutkimuksessa myös tässäkin opinnäytetyössä pidettiin tärkeänä pyytää haastatteluihin henkilöt, joilla on tietoa ja omaa henkilökohtaista kokemusta tutkittavasta asiasta. Tässä mielessä tiedonantajien valinta oli hyvin harkittu ja tämän opinnäytetyön tarkoituksen juuri sopivaa. Haastatteluihin oli pyydetty henkilöt, jotka tänään toimivat yrittäjinä ja heidän yritystoimintansa on suhteellisen uusi.

Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata tilanne kokonaisuudessa ja tässä mielessä haastatteluihin osallistuivat myös Uudenmaan Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) asiantuntija, jonka työhön kuuluu yrittäjien lupien osapäätösharkinta, yrityspalveluiden asiantuntijat Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:stä ja Lappeenrannan kaupungin yrityspalveluyksiköstä – Wirma:sta sekä Etelä-Karjalan alueella toimivasta Eksoten alaisesta yksiköstä – Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteestä Momentista.

5.3 Jatkotutkimuksen mahdollisuus

Maahanmuuttajayrittäjäyys on hyvin ajankohtainen aihe ja tarjoaa useita teemoja jatkotutkimukselle. Tämä tutkimus on osoittanut, että yrittäjyyden avulla kotoutuminen ja integraatio Suomen yhteiskuntaan ei välttämättä suju. Usein yrittäjät jäävät yhteiskunnan ulkopuolelle, kun kielen puutteellisuuden vuoksi verkostoituvat oman maanmiesten kanssa. Näin myös lapset eivät opi suomen kieltä, kun kouluissa luokat muodostetaan esimerkiksi uskonnon perusteella ja harrastukset haetaan omalla äidinkielellä. Näin heillä jopa yläasteella suomen

kielen taito on hyvin heikko. Yrittäjät ovat osoittaneet, ettei jää aikaa oppimaan kieltä, kultuuria tai toimintatapoja. Suomen hyvin arvostettu sosiaaliturva kuormittaa yhteiskuntaa, ja seuraamukset me voimme nähdä jo nyt, esimerkiksi syntyvyyden pysyvässä laskussa. Onko näin maahanmuuttajayrittäjyys hyväksi Suomelle ja Suomen yhteiskunnalle? Tässä tutkimuksessa oli osoitettu, että maahanmuuttajayrittäjät ottavat helpommin riskejä ja perustavat yritykset näkemällä markkinoiden potentiaalin. Maahanmuuttajayrittäjät ovat myöntäneet, että kaikki haastateltavat ovat kohdanneet haasteita ja apua ovat hakeneet myös yritysneuvontapalveluista, mutteivat ole kokeneet sen riittävän. Olisi tarpeellista tehdä laajempaa tutkimusta ja selvittää sen avulla, mitkä palvelut ja missä muodossa toisivat eniten hyötyä maahanmuuttajayrittäjille.

Muuttuva kuva kirjanpitäjästä tuo mukaansa muutoksia todennäköisesti myös tilitoimiston työhön. Eletään nyt siirtymäkauden aikaa, mutta olisi mielenkiintoista tehdä oma tutkimus tästä aiheesta ja haastatella tilitoimistoja selvittääkseen miten he suhtautuvat siihen, että heidän työkuvansa tulee muuttumaan, kun neuvonta ja puuttumisvelvollisuus, tarkkailusekä selvitysvelvollisuus korostuvat kirjanpitäjän työssä tulevaisuudessa entistä enemmän, miten taloushallinnon ammattilaisen työ tullaan hinnoittelemaan.

Lähteet

Aaltonen S., Heinonen J., Valtonen E. 2015. Työ ja yrittäjyys: Maahanmuuttajayrittäjien palvelutarpeet ja yrittäjyyden edistäminen. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Anttonen H. Yritysasiantuntija. Lappeenrannan kaupunki: Wirma yrityspalvelut. Haastattelu 9.9.2022.

Anunti T. Kirjanpitäjän rooli muuttuu – muuttuvatko vastuun rajat? Tilisanomat 5/2022. Viitattu 20.9.2022. Saatavilla: <https://www.tilisanomat.fi/palkka-ja-henkilostohallinto/kirjanpitajan-rooli-muuttuu-muuttuvatko-vastuun-rajat>

Katainen A. Ladullinen ja määrällinen tutkimus sosiaalilääketieteessä – erillisiä vai toisiaan täydentäviä näkökulmiä? Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2009: 46-50.

Business Mill. Kenelle Business Mill palvelut ovat tarkoitettu? Viitattu 2.2.2022. Saatavissa: <https://www.businessmill.fi/ajankohtaista/ukk-usein-kysytyt-kysymykset>

Eksote. Maahanmuuttopalvelut: Momentti. Viitattu 1.9.2022. Saatavissa: [Ohjaus- ja neuvontapalvelu Momentti - Eksote](#)

ER-Tuki. ER-Tuki palvelut yrityksille. Viitattu 10.3.2022. Saatavissa: <https://ertuki.fi/suomeen-halutaan-kansainvalisille-markkinoille-tahtaavia-ulkomaisia-yrittajia/>

Finder. Suomen Uusyrityskeskukset ry. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: <https://www.finder.fi/J%C3%A4rjest%C3%B6t+yhdistykset+ja+s%C3%A4%C3%A4ti%C3%B6t/Suomen+Uusyrityskeskukset+ry/Helsinki/yhteystiedot/198540>

Joronen T. 2012. Maahanmuuttajien yrittäjyys Suomessa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hatunen J. 2018. Kevytyrittäjyys ja maahanmuuttaja. Lapin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu: 1.3.2022. Saatavilla: Lapin AMK opinnäytetyön malli (theseus.fi)

Hellstrand J., Jessica Nisén. 2020. Suomalaiset naiset saavat lapsia sekä myöhemmin että vähemmän kuin aikaisemmin. Helsingin Yliopisto ja Max Planck Institute for Demographic Research. Tutkimustyö. Viitattu 1.9.2022. Saatavilla: [Suomalaiset naiset saavat lapsia sekä myöhemmin että vähemmän kuin aikaisemmin - Flux Consortium](#)

Karreinen O. Palveluohjaaja. Eksote: maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut. Haastattelu 7.9.2022.

Katainen A. 2009. Laadullinen ja määrällinen tutkimus sosiaalilääketieteessä – erillisiä vai toisiaan täydentäviä näkökulmia? Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 1/2009, 46–50.

Koppa. Jyväskylän yliopisto. Tutkimusstrategiat 2014. Viitattu 20.8.2022. Saatavissa: Tutkimusstrategiat — Jyväskylän yliopiston Koppa (jyu.fi)

Koskinen M. 2022. Suomessa syntyvyys romahti. Iltalehti. 27.10.2022. Viitattu 30.10.2022. Saatavissa: [Syntyvyys romahti \(iltalehti.fi\)](https://www.iltalehti.fi)

Laurila H. 2021. Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleva yrittäjyys - Maahanmuuttajayrittäjyden kuva vuonna 2019. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu. 10.3.2022. Saatavilla: [Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleva yrittäjyys - Maahanmuuttajayrittäjyden kuva vuonna 2019 - Theseus](https://theseus.fi)

Laurila H. 2022. Yritysasiantuntija. Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus). Haastattelu 8.3.2022.

Matalamäki M., Shir A., Hadia N. 2016. Yrittäjänä toimivan maahanmuuttajan haasteet. Laurea-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu: 1.3.2022. Saatavissa: [Opinnäytetyön mallipohja \(theseus.fi\)](https://theseus.fi)

Saajanlehto J. Yritysasiantuntija. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy. Haastattelu 19.11.2021.

Saukkonen, P. 2000. Tutkielmanteon tukisivut. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: <http://www.mv.helsinki.fi/home/psaukkon/tutkielma/Tutkimusmenetelmat.html>

Sisäministeriö. Työvoiman maahanmuutto. Viitattu 27.8.2022. Saatavissa: [Suomi panostaa työvoiman maahanmuuttoon - Sisäministeriö \(intermin.fi\)](https://intermin.fi)

Suomen Taloushallintoliitto. Viitattu 2.2.2022. Saatavissa: <https://taloushallintoliitto.fi/yhteistyojasenet/suomen-uusyrityskeskukset-ry>

Tilastokeskus. Väestö pääasiallisen toiminnan, kansalaisuuden, ammattiaseman, sukupuolen, iän ja vuoden mukaan 2000–2020. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: [Väestö muuttujina Pääasiallinen toiminta, Kansalaisuus, Ammattiasema, Sukupuoli, Ikä, Vuosi ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](https://pxweb.stat.fi)

Tilastokeskus. Väestönmuutoksen ja väkiluku 1749–2021. Viitattu 27.8.2022. Saatavissa: [Väestönmuutokset muuttujina Vuosi ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](https://pxweb.stat.fi)

Tilastokeskus. Yrittäjä. Viitattu 25.8.2022. Saatavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/yrityskm.html>

Tilastokeskus. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto 2020. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html

Tuomi J., Sarajärvi A. 2018. Laadullinen Tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Hallituksen yrittäjyysstrategia vahvistuu valtioneuvoston periaatepäätöksellä yrittäjyydestä. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: [Yrittäjyysstrategia - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)

Uusyrityskeskus. Minustako yrittäjä? Viitattu 25.8.2022. Saatavissa: [Minustako yrittäjä? - Uusyrityskeskus](#)

Valtioneuvosto. Valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä 2021. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: [Valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä](#)

Vilkkä H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. Yrittäjien maahanmuutto. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: [Yrittäjien maahanmuutto - Uudenmaan Yrityspalvelut - ELY-keskus](#)

Suomi.fi. Yrityksen perustamispolku. Viitattu 3.10.2022. Saatavissa: [Yrityksen perustamispolku - Suomi.fi](#)

Suomen Taloushallinto ry. Ajatuksia ja ohjeita yrityksen perustajalle. Viitattu 8.10.2022. Saatavissa: [Kirjanpidon ABC | Suomen Taloushallintoliitto ry](#)

Tomperi S. 2017. Yrityksen taloushallinto 1: Kirjanpidon ja tilinpäätöksen perusteet. 14. uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjanpaino Oy.

Tarja Anunti. Kirjanpitäjän rooli muuttuu – Muuttuvatko vastuun rajat? Tilisanomat: yritystalouden ja laskennan ammattilehti 2020: 24–27.

Uudenmaan ELY-keskus. Viitattu 25.10.2022. Saatavilla: [Yrittäjien maahanmuutto - Uudenmaan Yrityspalvelut - ELY-keskus](#)

Wirma. Yhdessä yritys onnistuu. Viitattu 1.9.2022. Saatavilla: [Yhdessä yritys onnistuu | Wirma.fi](#)

Yrittäjän opas. Maahanmuuttajayrittäjä. Viitattu 20.8.2022. Saatavilla: [Maahanmuuttajayrittäjä - Yrittäjän opas | Yrityksen perustaminen Suomeen \(yrittajanopas.fi\)](#)

Liite 1. Haastattelukysymykset yrittäjille

Miksi yritysharjoittelijaksi

1. Taustatiedot

- sukupuoli
- ikä
- koulutus- ja ammattitausta

2. Miten tulit yrittäjäksi?

3. Kuinka kauan olen toiminut yrittäjänä?

4. Yrityksen muoto?

5. Millaista apua sait yrityksen perustamiseksi?

6. Mistä olet hakenut apua/neuvoa yrityksen perustamisen vaiheessa?

(Työ- ja elinkeinotoimisto, Yrityspalvelut, Perheenjäsen/Ystävä/Sukulainen, Internet; Verohallinto, muu)

7. Minkälaista apua/neuvoa olet hakenut?

8. Mikä oli vaikeaa:

- perustamisen vaiheessa
- yritystoiminnan alussa
- yritystoiminnan nykyvaiheessa

(rahoitus; kielitaito; koulutus; tiedot markkinoista, kirjanpidosta, verotuksesta, lain-säädännöstä; asioiminen viranomaisten kanssa; asiakkaiden hankkiminen; muu)

9. Asiakkaiden hakeminen? Ketkä ovat asiakkaat?

10. Kenen kanssa tehdään yhteistyötä / Yritysverkosto?

11. Miten nähdään yrityksen tulevaisuutta?

Liite 2. Haastattelukysymykset asiantuntijalle.

1. Miksi tänään pitää puhua maahanmuuttajayrittäjyydestä?
2. Venäjältä tulee eniten yrittäjiä perustamaan yrityksiä Suomeen. Onko siihen erikois-syy?
3. Mistä tulijoiden määrästä me puhumme?
4. Kuka se on maahanmuuttajayrittäjä keskimääräisesti?
  - yksinäinen/perheinen
  - koulutus- ja ammattitaso
5. Onko Suomi läpikulkumaa? Onko perustetta luulla, että yrityksen perustaminen Suomeen on vain tapa muuttamiseen maahan?
6. Kuinka teillä on tietoa siitä, että usein maahanmuuttajayrittäjä hakee apua Suo-messa toimivalta konsultointiyritykseltä perustamaan yrityksen Suomeen ja yritys-toiminnan perusteella hakee oleskeluluvan Suomeen. Yhteistyö tavallisesti loppuu siihen, kun yrittäjä saa oleskeluluvan. Kontrolloidaanko miten näiden konsultointiyri-tysten toimintaa?
  - yrittäjien perehdytys Suomen lainsäädäntöön
  - yrittäjien perehdytys kirjanpidon, verotuksen vaatimuksiin jne.
7. Onko tietoa, kuinka paljon yrittäjiä hakevat apua yrityksen perustamiseen ja oleske-luluvan saamiseksi konsultoinnin yritykseltä
8. Yrittäjien keskimääräisesti suomen kielen taito
9. Kuinka paljon ELY-keskus neuvoo yritystoiminnan harjoittelemisesta?
10. Seurataanko maahanmuuttajayritykset Suomessa toiminnan alussa? kehityksessä? vuoden verran? pitempi?
11. Mikä on ELY-keskuksen rooli, kun puhutaan maahanmuuttajayrittäjyydestä?
12. Mitä edellytetään maahanmuuttajayrittäjiltä, että hän saa jatko-oleskeluluvan?
13. Näkyykö hakemusprosessin aikana, jos yrittäjää avustaa ulkopuolinen henkilö? mi-ten se vaikuttaa tai vaikuttaako?
14. Kiinnitetäänkö huomioita kotiutumisosprosessiin? kielitaidon hakemiseen? Integraati-oon Suomen yhteiskuntaan?